

Nadere regels GALA-subsidie gemeente Vijfheerenlanden 2023-2026

Vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders in de vergadering van 29 augustus 2023.

Op grond van de Algemene Subsidieverordening gemeente Vijfheerenlanden 2020 stelt het college de volgende nadere regels vast,

Nadere regels GALA-subsidie gemeente Vijfheerenlanden 2023-2026

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Definities

1. GALA-subsidie: een subsidie die verstrekt wordt om maatschappelijk betrokken personen, organisaties, stichtingen en verenigingen te waarderen, die zich inzetten voor de maatschappelijke doelen van gemeente Vijfheerenlanden vanuit het GALA, binnen de looptijd van het GALA.
2. Verordening: Algemene Subsidie Verordening gemeente Vijfheerenlanden 2020 (ASV).
3. GALA: Gezond en Actief Leven Akkoord; zoals ondertekend op 3 februari 2023, door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en het ministerie van VWS.
4. SPUK-GALA: Specifieke Uitkering – GALA. Regeling van de Minister voor Langdurige Zorg en Sport van 6 februari 2023, kenmerk 3507504-1043050-PG, houdende een specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 (Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026).
5. GALA-werkgroep: groep van partners die zich met de lokale uitwerking van een specifiek onderdeel van het GALA bezig houden.
6. Subsidieplafond: het bedrag dat gedurende een tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies voor bepaalde activiteiten.

Artikel 2 Reikwijdte

Deze nadere regels zijn van toepassing op aanvragen voor een subsidie van activiteiten die de doelen van het GALA ondersteunen en betrekking hebben op één of meerdere in het SPUK-GALA genoemde hoofdthema's en onderdelen (SPUK-GALA Hoofdstukken 2,3,4), binnen de periode waarvoor de aanvraag door VWS is goedgekeurd.

Artikel 3 Aanvragen van een GALA-subsidie

1. In afwijking van artikel 10 lid 1 van de ASV kan een aanvraag gedurende het gehele kalender jaar worden ingediend.
2. In afwijking van artikel 11 lid 1 van de ASV beslist het college binnen 8 weken op de aanvraag.
3. In afwijking van artikel 10 (aanvraag van een subsidie), lid 2 en 3 van de ASV dienen uitsluitend bij een eerste (of incidentele) aanvraag voor een GALA-subsidie de volgende stukken overlegd te worden: a. indien van toepassing, de meest recente statuten, het huishoudelijk reglement en een uittreksel uit het register van de Kamer van Koophandel waaruit de bestuurssamenstelling blijkt; b. een beschrijving van de activiteiten, werkgebied, (indien van toepassing) doelgroep; c. een begroting of verwachte kosten voor de periode waarvoor subsidie wordt aangevraagd;
4. Bij volgende aanvragen kan worden volstaan met een beschrijving en (verwachte) kosten van de activiteiten, tenzij voor specifieke subsidies in deze regeling anders is bepaald.

Artikel 4 Verlenen, vaststellen van een waarderingssubsidie

1. In afwijking van artikel 13 van de ASV wordt een GALA-subsidie (tot en met een bedrag van €2.500,-) gelijktijdig met de verlening vastgesteld.
2. Bij een subsidie hoger dan €2.500,- moet er een verantwoording ingediend worden conform artikel 13 lid 1 van de ASV.

Artikel 5 Subsidiecriteria

1. De activiteit waarvoor subsidie wordt aangevraagd is gericht op de bevordering van gezond en actief leven voor alle inwoners van Vijfheerenlanden of voor een specifieke doelgroep of leeftijdscategorie conform de doelen en resultaten van GALA (GALA Hoofdstuk 3) en het GALA Plan van Aanpak voor de gemeente Vijfheerenlanden, vastgesteld door het College van Burgemeester & Wethouders gelijktijdig met deze GALA-subsidie (zie bijlage 1).

2. Bij de uitvoering van de subsidiabele activiteiten voldoen de medewerkers die de activiteiten coördineren, dan wel uitvoeren, aan de kwalificaties die voor die specifieke activiteit vereist zijn.
3. Subsidieaanvragen dienen aantoonbaar bij te dragen aan de doelen en resultaten van het GALA, te weten:
  - a. Terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start)
  - b. Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
  - c. Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis
  - d. Een gezonde leefstijl
  - e. Het versterken van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid
  - f. Vitaal ouder worden
  - g. Domein overstijgende inzet vanuit een regionale preventie infrastructuur
4. De activiteit waarvoor subsidie wordt aangevraagd heeft betrekking op één of meerdere hoofdthema's en onderdelen van het GALA als vermeld in SPUK-GALA Hoofdstukken 2,3 en 4:

Hoofdthema Sport, Bewegen en Cultuur:

  - a. Onderdeel Lokaal Sportakkoord;
  - b. Onderdeel Brede Regeling Combinatiefuncties.

Hoofdthema Gezondheid en Sociale Basis:

  - a. Onderdeel Terugdringen Gezondheidsachterstanden;
  - b. Onderdeel Kansrijke Start;
  - c. Onderdeel Mentale Gezondheid;
  - d. Onderdeel Aanpak overgewicht en obesitas;
  - e. Onderdeel Valpreventie;
  - f. Onderdeel Leefomgeving;
  - g. Onderdeel OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek;
  - h. Onderdeel Versterken sociale basis;
  - i. Onderdeel Mantelzorg;
  - j. Onderdeel Eén tegen Eenzaamheid;
  - k. Onderdeel Welzijn op recept.

Hoofdthema Ondersteunende Onderdelen:

  - a. Onderdeel Versterking kennis- en adviesfunctie GGD;
  - b. Onderdeel Coördinatiekosten regionale aanpak preventie
5. Activiteiten die bijdragen aan de GALA-onderdelen, die op een andere wijze door de gemeente worden bekostigd, komen niet aanmerking voor subsidie.

Artikel 6. Subsidiabele activiteiten

De subsidiabele activiteiten worden door de gemeente nader vastgesteld in afstemming met de GALA-werkgroepen binnen de 3 hoofdthema's en 15 onderdelen uit artikel 5. In afstemming met de GALA-werkgroep van het specifieke onderdeel kan vervolgens een GALA-subsidie worden aangevraagd.

Artikel 7. Subsidieplafond en verdeelregels

Het college stelt jaarlijks het subsidieplafond vast onder de voorwaarde dat de gemeenteraad het bedrag daarvoor op de jaarlijkse gemeentebegroting ter beschikking stelt.

1. De basis voor het subsidieplafond en de deelplafonds voor GALA-subsidies in de periode 2023-2026 zijn vermeld in Bijlage 2. Op de financiële middelen die door het Rijk beschikbaar worden gesteld aan de gemeente Vijfheerenlanden voor de uitvoering van GALA in 2023-2026, zijn andere kosten die de gemeente ten gunste van GALA maakt in mindering gebracht, zoals personele kosten en activiteiten die op een andere wijze worden gefinancierd.
2. De verdeling van de subsidiegelden van een specifiek onderdeel vindt in afstemming met de betreffende GALA werkgroep plaats. Hiervoor worden voorafgaand aan de aanvragen voor het betreffende onderdeel bijzondere objectieve en transparante criteria vastgesteld.
3. De gemeente kan besluiten een aanvraag geheel te honoreren, gedeeltelijk te honoreren, of af te wijzen.
4. Als na beoordeling van ingediende aanvragen op 1 oktober blijkt dat het budgetplafond voor een deelplafond van een onderdeel niet wordt bereikt, komt het resterende bedrag beschikbaar voor aanvragen die vallen binnen hetzelfde hoofdthema conform de criteria van SPUK-GALA Artikel 5.3: Wijze van Verdeling.

Artikel 8. Slotbepalingen

1. Deze nadere regels treden in werking één dag na de bekendmaking.
2. Deze nadere regels worden aangehaald als: Nadere regels GALA-subsidie gemeente Vijfheer-landen 2023-2026

Bijlage 1. Plan van Aanpak voor de Gemeente Vijfheerenlanden

GALA Vijfheerenlanden Plan van aanpak 2024-2026

Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026.

Serge Heijnen, 23-08-2023

1. Waar staat de gemeente? (huidige situatie)

Beschrijf op hoofdlijnen de huidige situatie ten aanzien van sport, bewegen en cultuur en gezondheid en sociale basis. Doe dit aan de hand van relevante data en kennis over deze domeinen, zoals wijkprofielen, de gezondheidsmonitor, het regiobeeld etc.

- *Beschrijf ingeval van een reeds bestaand lokaal preventieakkoord of lokaal sportakkoord, met welke partijen en op welke wijze hieraan uitvoering is gegeven.*
- *Geef een korte toelichting op de belangrijkste gezondheidsverschillen in de gemeente. Doe hetzelfde voor de verschillen in deelname aan sport, bewegen en cultuur.*
- *Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van sport, bewegen en cultuur?*
- *Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van gezondheid en sociale basis?*

Demografie en sociaal-economische kengetallen

Vijfheerenlanden is een gemeente met 60.943 inwoners op 30 juni 2023 waar de bevolking jaarlijks groeit, met 2,15% in 2022 (CBS, 2023). De komende jaren zullen zich ook kenmerken door groei, getuige ook het substantieel aantal nieuwe woningen dat naar verwachting wordt opgeleverd tussen nu en 2030.

De bevolking van Vijfheerenlanden kenmerkt zich door een relatief hoog percentage jongeren tot 20 jaar (23,6%) en ouderen boven de 65+ (21,2%), wat leidt tot een zogenaamde "groen-grijze, of demografische druk" – belangrijk voor het (verwachte) gebruik en aanbod van voorzieningen in het sociaal domein. De levensverwachting van de inwoners van Vijfheerenlanden is met 81,4 jaar vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde van 81,5 jaar.

In 2023 heeft 19,4% van onze bewoners een migratieachtergrond, dat percentage ligt lager dan het landelijk gemiddelde van 27,1% maar stijgt wel (was 17% in 2020). Naast het bestaan van een Ambonese/Molukse gemeenschap in Leerdam-West hebben meer recente nieuwkomers in onze samenleving vooral een Oekraïense, Poolse, Turkse, Afghaanse of Syrische achtergrond. Kleinere aantallen betreft mensen met een Marokkaanse, Ethiopische of Eritrese achtergrond.

De arbeidsparticipatie in Vijfheerenlanden - gemeten naar het aandeel werkzame mensen als percentage van de gehele bevolking in de leeftijd 15-75 jaar - is met 70,9% relatief hoog. Vijfheerenlanden kent een grote bedrijvigheid in landbouw, industrie en handel/transport (45% van de bedrijven ten opzichte van 35% landelijk) en daarmee samenhangend een relatief laag opgeleide bevolking (34% vmo-t of mbo-1 ten opzichte van 24% landelijk). Het percentage leerlingen met een migratieachtergrond ligt met 19,6% ruim onder het landelijk gemiddelde van 28,5%. Het risico op onderwijsachterstand is gelijk aan het landelijk gemiddelde van 15%. Echter, dit is niet gelijk verdeeld in de gemeente. Zo is dit cijfer 20% voor Leerdam, 15% voor Vianen, en tussen de 6-13% in de kleinere dorpen binnen de gemeente. Het aantal jongeren zonder werk of onderwijs ligt met 632 per 10.000 inwoners duidelijk onder het landelijk gemiddelde van 959 per 10.000 landelijk. Ongeveer 1 op de 10 inwoners is laaggeletterd.

Het gemiddeld aantal gezinsleden per huishouden ligt met 2.4 hoger dan het landelijk gemiddelde van 2.1. Dit komt vooral door het de relatief hoge aantal gezinnen met kinderen (39,1%) en de lage percentages eenpersoonshuishoudens (29,1%) en eenoudergezinnen (7%). Voor de gezinssamenstelling zijn voorts vermeldingswaardig het lage percentage gescheiden inwoners (7,5%, ten opzichte van 9,3% landelijk) en het iets hoger dan landelijk percentage weduwen/weduwnaars van 6,4% ten opzichte van 6% landelijk. Opvallend de laatste jaren (2020-2023) is de relatief sterke stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens (+8%). Ook is er een stijging van 9% in het aantal eenoudergezinnen.

Vanwege de 'grote' gezinssamenstelling ligt het gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen met 33.800 euro per jaar iets onder het landelijk gemiddeld van 34.300 euro. 4% van de kinderen wonen in uitkeringsgezinnen (6% landelijk). 74% van de bevolking woont in een koopwoning en de waarde van de koopwoning lag in 2020 met 256.000 euro iets onder het landelijk gemiddelde van 270.000 euro.

In het kort, In verhouding tot het landelijk gemiddelde heeft Vijfheerenlanden veel jongeren en ouderen, weinig bewoners met een migratieachtergrond, zijn er veel huishoudens met kinderen en relatief (nog) weinig eenoudergezinnen. De inwoners van Vijfheerenlanden zijn – ten opzichte van het Nederlands

gemiddelde - relatief laag opgeleid, werken in productieve sectoren, bezitten vaak een woonhuis en er is minder (kans op) extreme armoede. Gemiddelden geven een goed overzicht, maar zeggen niet alles. Wanneer gekeken wordt naar sociaal-economische status scoren Leerdam, Vianen en Ameide lager dan de overige gemeenschappen. Dat gegeven is belangrijk omdat bekend is dat inkomen en opleidingsniveau een causale relatie hebben met gezondheid.

Zelf-ervaren gezondheid

Een inschatting van de zelf-ervaren gezondheid van bewoners kan worden gemaakt aan de hand van data die wordt verzameld via het Inwonerspanel en via de Monitor Sociale Kracht (MSK) 2022, zie onderstaande tabellen 1 en 2. De lichamelijke gezondheid levert in verhouding de meeste problemen op: ongeveer een derde (32%) van de inwoners geeft aan hiermee wel eens problemen te ervaren, waarbij 4% te kampen heeft met veel problemen. Dit is meer vergeleken met de vorige meting: in 2020 had 25% wel eens problemen waarbij 4% veel problemen had met de lichamelijke gezondheid.

Vooraf chronische aandoeningen en/of ouderdomsgebreken zijn kenmerkend voor een verminderde algemene lichamelijke gezondheid. Ongeveer 1 op de 7 bewoners geeft ook aan te tobben met de geestelijke gezondheid, waarbij zowel dementie, psychische problematiek, alsook gevoelens van eenzaamheid en stress bij zowel jongeren en ouderen een rol spelen. Onder invloed van Corona is de zelf-ervaren gezondheid achteruitgegaan, met name de mentale gezondheid van de jeugd.

Indicatoren van zelf-ervaren gezondheid	Inwonerspanel 2020
% bewoners waarbij gezondheid het functioneren beperkt	26%
Rapportcijfer eigeengezondheid (1-10)	7.7

Tabel 1: Indicatoren van zelf-ervaren gezondheid in Vijfheerenlanden

% bewoners dat aangeeft geen/weinig beperkingen te kennen vanwege:	MSK 2022
Financiën / laag inkomen	89%
Geestelijke gezondheid	82%
Algemene lichamelijke gezondheid	68%
Bewegen / fysiek functioneren (lopen/zitten/staan)	85%

Tabel 2: Oorzaken van beperkingen in functioneren

Veel ouderen boven de 75 jaar ervaren moeite met vrijwel alle dagelijkse bezigheden, met name als het gaat om de lichamelijke gezondheid (31% heeft hier enkele of veel problemen mee). Dit geldt echter niet voor de psychische gezondheid en de sociale contacten. Met deze laatste categorieën hebben alleenstaanden (resp. 27% en 28%) vaker problemen. Ook lager opgeleiden geven vaker dan gemiddeld aan moeite te hebben met dagelijkse bezigheden.

Uiteindelijk hebben vier op de tien inwoners (44%) aangegeven op één of meer aspecten wel eens problemen te ervaren, wat iets meer is dan in 2020 en 2018 (resp. 38% en 41%), 9% heeft op één of meer aspecten zelfs veel problemen. Circa zes op de tien inwoners ervaren (bijna) nooit problemen (56%). Het gaat meer dan gemiddeld om ouderen (65-75 jaar: 51% en 75+: 75%), alleenstaanden (56%), eenoudergezinnen (58%) en lager opgeleiden (58%) die vaker één of meer problemen in het dagelijks leven ervaren. Ook als wordt gekeken naar het aandeel inwoners dat veel problemen ervaart op één of meer aspecten komen deze groepen inwoners als het meest kwetsbaar naar voren. Met name 75 plussers (21%), alleenstaanden (16%) en lager opgeleiden (15%) ervaren veel problemen.

Gezonde Start

Over het algemeen is er voor nieuwgeborenen in Vijfheerenlanden sprake van een gezonde start en is de preventieve en curatieve zorg rondom zwangerschap en geboorte goed op orde vergeleken met het landelijk gemiddelde. Een aandachtspunt is het feit dat er in de gemeente 20% meer vrouwen roken tijdens de zwangerschap dan het landelijk gemiddeld (zie tabel 3).

Indicator gezonde start	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
Vroeggeboorte of laag-geboorte gewicht per 1000 geboorten (Perined, 2021)	133	142 (U)
Perinatale sterfteper 1000 geboorten (Perined, 2021)	3,6	4,6 (N)
Tijdige startzwangerschapsbegeleiding per 100 (Perined, 2019)	77,3	72,6 (N)

% rokende tijdens zwangerschap (GGD, 2021)	3,6	3,1 (U)
% zwangerschapsbegeleiding gestart voor 10 weken in zwangerschap (Perined, 2021)	74,3	72,7 (N)

Tabel 3: Indicatoren gezonde start

Gezondheid en Leefstijl Jeugd

Gegevens over leefstijl gerelateerde gezondheidsdeterminanten worden vooral verzameld door de GGD, via de gezondheidsmonitoren jeugd en volwassenen. Tabel 4 geeft een vergelijking van data over (on)gezond gedrag, aangaande eet- en drinkgewoonten, bewegen, beeldschermgebruik en overgewicht (Body Mass Index 25+) van de jeugd in Vijfheerenlanden, ten opzichte van de gemiddelden in de provincie Utrecht. De voedings-, beweeg- en gewichtsindicatoren van de jeugd in Vijfheerenlanden duiden zonder meer op een relatief ongezonde (zittende) leefstijl en slechte voedingsgewoonten. Op latere leeftijd vergroot dit de kans op chronische aandoeningen en beperkt dit het functioneren, en draagt het bij aan hogere zorg- en welzijnskosten voor de gemeente en samenleving. Er is relatief hoog verzuim op school door ziekte, en in 2019 had ongeveer 1 op de 5 jongeren in Vijfheerenlanden een verhoogd risico op psychosociale problemen, en 2 op de 5 jongeren ervaarde (zeer) veel stress. Een onderzoek van de GGD (2021) naar de gevolgen van COVID-19 op leefstijl en psychische gezondheid laat zien dat cijfers t.a.v. overgewicht, voedingsgewoonten, bewegen, sporten en welbevinden ten gevolge van de Corona-crisis negatiever zijn in de jaren 2020-2021.

Gezondheidsdeterminanten Leefstijl Jeugd (GGD, 2019) en Jong-Volwassenen (GGD, 2021)	Vijfheerenlanden	Utrecht
% 10-11 jarigen dat dagelijks waterdrinkt	42%	46%
% 10-11 jarigen dat dagelijks fruit eet	40%	46%
% 10-11 jarigen dat min. 2 zoetdranken dagelijks drinkt	18%	14%
% 10-11 jarigen sport minimaal 1x per week	91%	93%
% 10-11 jarigen beeldschermgebruik 2 uur of meer per dag	40%	37%
% 10-11 jarigen met overgewicht	17%	13%
% 13-17 jarigen dat dagelijks water drinkt	72%	78%
% 13-17 jarigen dat dagelijks fruit eet	31%	36%
% 13-17 jarigen sport minimaal 1 x per week	68%	75%
% 13-17 jarigen beeldschermgebruik 3 uur of meer per dag	54%	49%
% 13-14 jarigen met overgewicht	19%	13%
% 13-14 jarigen met obesitas	5,7%	2,3%
% 13-14 jarigen met verhoogd risico op psychosociale problemen	19%	-
% 13-17 jarigen dat (zeer) veel stress ervaart	40%	44%
% 13-17 jarigen dat zich minimaal 3 dagen ziek heeft gemeld in de afgelopen 4 weken	16%	13%
% 16-25 jarigen met overgewicht	29%	26%
% 16-25 jarigen met obesitas	9%	7%

Tabel 4: Gezondheidsdeterminanten leefstijl jeugd (GGD, 2019) en jong-volwassenen (2021)

Gezondheid en Leefstijl van Volwassenen en Ouderen

Tabel 5 geeft informatie over de gezondheid en leefstijl van volwassenen (18-64 jaar) en ouderen (65+) in Vijfheerenlanden vergeleken met gemiddelden voor Nederland in 2022. Net als voor de jeugd geldt dat ook de scores voor leefstijl-gerelateerde indicatoren bewegen, roken en gezond gewicht bij volwassenen en ouderen niet goed zijn. Deze indicatoren hebben in de wetenschappelijke literatuur een significant verband met een toename van chronische aandoeningen zoals Diabetes type-II, long-, hart- en vaatziekten, sommige typen tumoren, beperkingen in maatschappelijk functioneren en hogere zorg- en welzijnskosten. De cijfers van de GGD over 2022 laten een gemiddeld beeld zien (vergeleken met 2016) ten aanzien van de invloed van Covid-19 op de leefstijl van volwassenen en ouderen in Vijfheerenlanden. Zoals verwacht zijn bewegen en sporten afgenomen, en zijn de cijfers voor overgewicht onverminderd hoog, vooral bij de groep 65+. Het overmatig gebruik van alcohol is significant afgenomen bij volwassenen in de periode 2016-2022. Uit landelijk onderzoek van de GGD is verder bekend dat de Corona-crisis heeft geleid tot versterking van bestaande gezondheidsverschillen, waarbij vooral laagopgeleide mensen extra gezondheidsrisico's oplopen.

Indicator (GGD en overige bronnen, 2022)	Vijfheerenlanden	Nederland
% volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm	46%	52%
% volwassenen niet-sporters	56%	49%
% Diabetes Type-II	6%	5%
Indicator (GGD, 2022)	Vijfheerenlanden	Nederland
% bewoners 18-64 jaar met overgewicht	49%	45%
% bewoners 18-64 jaar met obesitas	18%	13%
% bewoners 18-64 jaar met overmatig alcoholgebruik	10%	15%
% bewoners 18-64 jaar dat rookt	22%	19%
% bewoners 65+ jaar met overgewicht	57%	54%
% bewoners 65+ jaar met obesitas	19%	16%
% bewoners 65+ jaar met overmatig alcoholgebruik	16%	18%
% bewoners 65+ jaar dat rookt	9%	9%

Tabel 5: Gezondheid en Leefstijl indicatoren volwassenen en ouderen

Fysieke en Sociale Leefomgeving

De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven is een van de factoren die hun gezondheid beïnvloedt. Deze omgeving is zowel fysiek als sociaal van aard. De fysieke en sociale leefomgeving staan niet los van elkaar: een gezond en toegankelijk ingerichte fysieke leefomgeving kan bijdragen aan een gezonde sociale leefomgeving en andersom. Volgens het Ministerie van VWS (2020) heeft de leefomgeving een positieve invloed op gezondheid en welbevinden als de fysieke inrichting en sociale structuren mensen verleiden om te bewegen en te spelen, gezonde keuzes te maken, te ontspannen of elkaar te ontmoeten.

In tabel 6 wordt een beeld gegeven van de gezondheid gerelateerde indicatoren met betrekking tot de **fysieke leefomgeving**. Het betreft hier zowel objectieve gegevens, bijvoorbeeld over concentraties van stoffen in de lucht, als ook subjectieve meningen van bewoners over aspecten van de fysieke leefomgeving en leefbaarheid. Er ontstaat een gemengd beeld ten aanzien van de fysieke leefomgeving en leefbaarheid. Hoewel de concentraties stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof (PM₁₀) voldoen aan de Europese normen, voldoen ze niet aan de nieuwe normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en liggen ze ook boven het Nederlands gemiddelde. Naast de positie in het land naast in de nabijheid van drukke weg- en waterwegen hangt dit ook voor een deel samen met de soort bedrijvigheid in de gemeente (relatief veel landbouw, transport en logistiek). In de tabel zijn de cijfers voor 2019 gebruikt als belangrijkste indicator voor de concentraties in 2023. De recentere cijfers tijdens de Corona-crisis geven door verminderd verkeer en bedrijvigheid geen goed beeld.

Geluidshinder en hittestress steekt gemiddeld positief af, maar dit is niet over de gehele gemeente gelijk verdeeld. De metingen van het Planbureau voor de Leefomgeving laten zien dat hittestress duidelijk hoger is daar waar er sprake is van veel versterking: in de binnensteden van Vianen en Leerdam, in Vianen-De Hagen en in industrieterreinen. Zorg voor voldoende groen- en bomen in de woonbuurten is ook een aandachtspunt. Een sterk negatieve indicator betreft het passief roken, waarbij de indicator "Roken in nabijheid van kinderen" te hoog is. Het aantal valongevallen bij ouderen is ook wat hoger dan het landelijk gemiddelde, en ongeveer 2/3de daarvan vindt plaats buitenshuis. Dit kan vele oorzaken hebben. De angst om te vallen is bij ouderen laag (slechts 7%), wat duidt op het belang van bewustwording gezien de hoge cijfers van ouderen die vallen en de regelmatig ernstige consequenties van valincidenten. Ook de verkeersveiligheid blijft punt van zorg, hiermee samenhangend zijn ook de lage scores die bewoners zelf geven aan de fietsvriendelijkheid en verkeersveiligheid binnen de gemeente (MSK, 2022).

Indicator Fysieke Leefomgeving	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
Concentratie stikstof NO ₂ (RIVM, 2019)	19,7	14,0 (N)
Concentratie fijnstof PM ₁₀ (RIVM, 2019)	18,7	13,7 (N)
Aantal bomen per m ² (CBS, 2020)	4,1	4,8 (N)
% bedrijven in industrie, landbouw, transport (CBS, 2019)	45%	35% (N)
Geluidshinder aan gevel 60dB of hoger (RIVM, 2019)	11,5%	13,4% (N)

Gem. oppervlaktetemperatuur in Celcius (COBRA, 2019)	29,2	30,2 (N)
% bewoners dat vindt dater voldoende groen in de buurt is (2022)	72%	81% (U)
% 10-11jarigen dat is blootgesteld aan sigarettenrook (GGD, 2020)	62%	26% (U)
Verkeersongevallen per 1000 inwoners (BRON, 2019)	12,4	7,8 (N)
Verkeersdoden per 100.000 inwoners 2014-2019 (BRON, 2019)	23,3	16,1 (N)
Valongevallen 65+per 10.000 inwoners (Veiligheid.nl, 2022)	177	170 (U)
% 65+ gevallen in het afgelopen jaar (GGD, 2022)	36,8%	36% (U)

Tabel 6: Indicatoren fysieke leefomgeving

Ook ten aanzien van de **sociale leefomgeving** laat de beschikbare data, afkomstig uit de monitors van de GGD (2019 en 2022), MSK 2022 en Inwonerspanel in 2020 een gemengd beeld zien (zie tabel 7). Positief is dat bewoners, jong en oud, zich over het algemeen veilig voelen op straat en in de buurt, en voldoende steun ontvangen indien nodig. Echter er zijn ook tekenen dat de sociale samenhang en betrokkenheid bij elkaar afnemen: gevoelens van eenzaamheid onder de jeugd en ouderen nemen toe, het aantal bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten neemt af, en pesten, onveiligheid op school en discriminatie worden als probleem ervaren door jongeren in sommige wijken en scholen.

Indicator sociale omgeving	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
% bewoners dat zich veiligvoelt in de wijk (Inwonerspanel, 2020)	94%	-
% bewoners dat zich eenzaamvoelt (Inwonerspanel, 2020)	16%	12%
% 13-17 jarigen dat zich matig/ernstig eenzaam voelt (GGD, 2020)	15%	11% (U)
% bewoners dat voldoende steunheeft bij problemen (MSK, 2022)	82%	82%
% bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten (MSK, 2022)	83%	86%
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt (GGD, 2020)	5%	6% (U)
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt buiten de eigen buurt (GGD, 2020)	14%	16% (U)
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt op school, (GGD, 2020)	6%	5% (U)
% 13-17 jarigen dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld (GGD, 2020)	18%	16% (U)
% 10-11jarigen dat de afgelopen 3 maanden mee heeft gedaan aan pesten (GGD, 2020)	10%	8% (U)
Aantal verwijzingen HALT jongeren 12-19 jarigen per 10.000 (HALT, 2019)	91	132 (N)

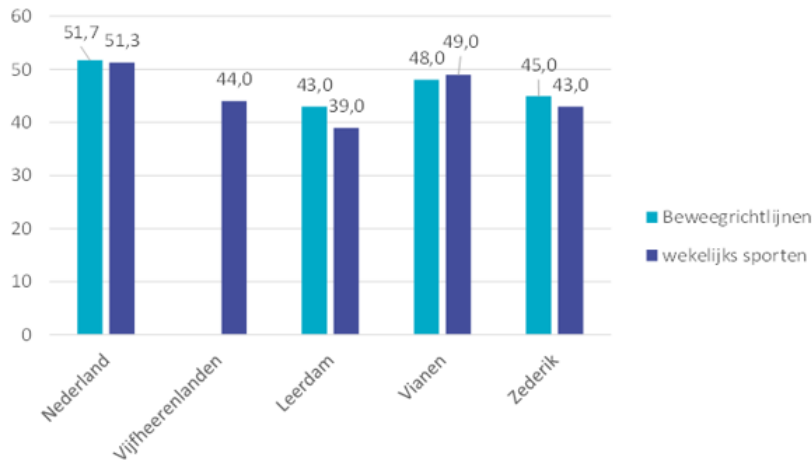
Tabel 7: Indicatoren sociale omgeving

Sporten en Bewegen

De sportparticipatiecijfers maken duidelijk dat de sport- en beweegdeelname in onze gemeente lager is dan het landelijk gemiddelde. Dat geldt zowel voor het voldoen aan de beweegrichtlijnen als voor het wekelijks sporten. Zo voldoet bijvoorbeeld 51,7% van de Nederlandse bevolking aan de beweegrichtlijnen: minimaal 150 minuten matig bewegen per week verspreid over meerdere dagdelen, en minstens 2x per spier- of botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen. In voormalig Leerdam ligt dat percentage op 43%, in voormalig Zederik op 45% en in voormalig Vianen op 48%. Ook het percentage inwoners dat wekelijks sport ligt lager dan landelijk gemiddeld. In de volgende figuur zijn de cijfers weergegeven.

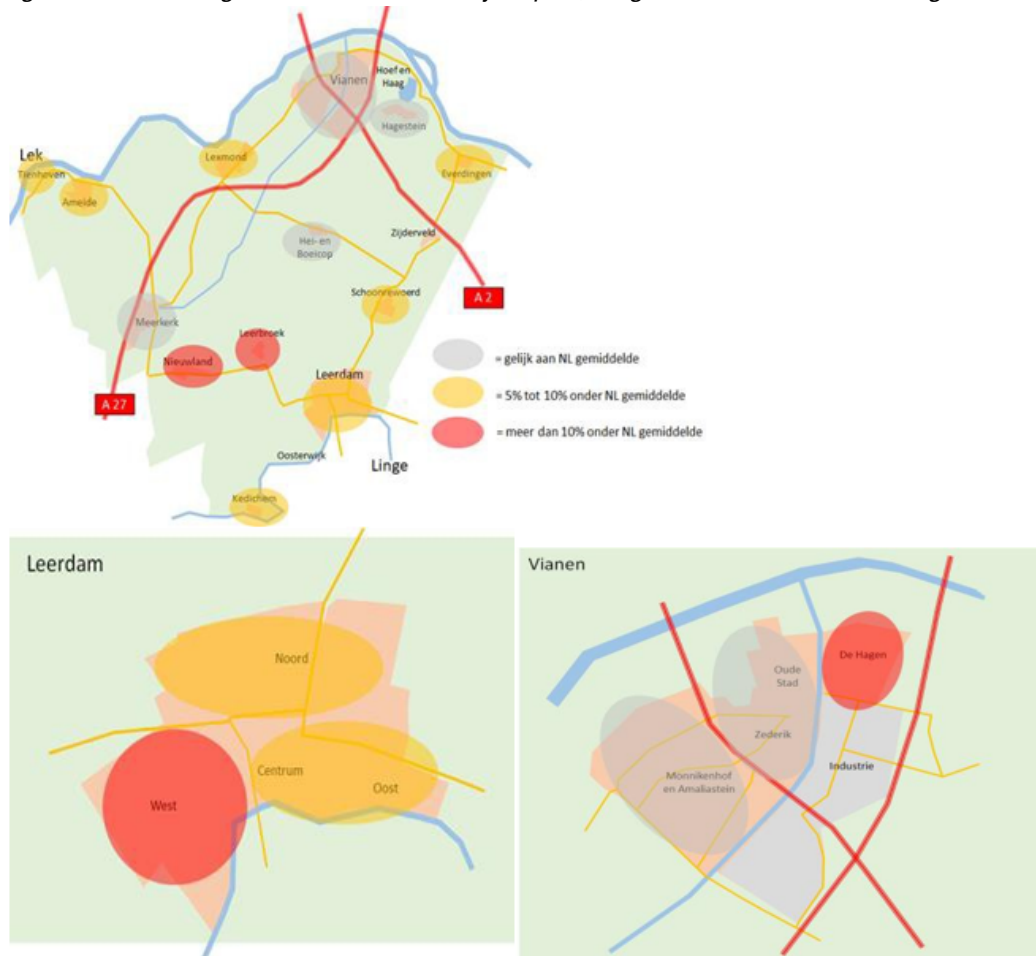

Figuur 1: Sport- en beweegdeelname inwoners Vijfheerenlanden vergeleken met landelijke gemiddelde.

Uit figuur 1 blijkt duidelijk dat er verschillen zijn in de sport- en beweegdeelname tussen de drie voormalige gemeenten. Als verder wordt ingezoomd op de dorpen en de wijken van Leerdam en Vianen ontstaat een nog duidelijker beeld van de verschillen in de sport- en beweegdeelname. In figuren 2 is de sport- en beweegdeelname per dorp en wijk grafisch weergegeven. In de figuur is, door middel van kleuren, per wijk of dorp het percentage wekelijkse sporters weergegeven. De grijze gebieden scoren rond het Nederlandse gemiddelde, de oranje gebieden scoren 5% tot 10% lager en de rode gebieden hebben een score van meer dan 10% onder het Nederlandse gemiddelde.

Figuren 2: Percentage inwoners dat wekelijks sport, vergeleken met Nederlandse gemiddelde.

Uit de figuren 2 blijkt dat Vianen, Hagestein, Hei- en Boeicop en Meerkerk rond het Nederlandse gemiddelde schommelen. De overige gebieden scoren lager dan het Nederlandse gemiddelde met als uit-

schieters De Hagen (Vianen), Leerdam-West, Leerbroek en Nieuwland. Daarbij geldt dat de verklaringen voor de lagere sport- en beweegdeelname tussen die gebieden sterk verschillen, alsook de effecten op gezondheid en sociale samenhang. In Leerbroek en Nieuwland is de lagere sportdeelname te verklaren vanuit levensbeschouwing. Echter, de negatieve gevolgen van minder bewegen (slechtere ervaren gezondheid, meer overgewicht) zijn in die dorpen niet zichtbaar. Ook is er geen gebrek aan sociale samenhang (inwoners zijn doorgaans zeer actief). Dit geldt echter niet voor Leerdam-West en De Hagen, waar de 'ervaren' gezondheid fors lager ligt dan landelijk gemiddeld en het percentage inwoners met overgewicht fors hoger ligt.

Cultuurparticipatie

De deelname aan sociaal-culturele activiteiten is relatief hoog in Vijfheerenlanden, en kenmerkt zich in een van oorsprong sterk georganiseerd en stabiel verenigingsleven. De Monitor Sociale Kracht (MSK, 2022) laat zien dat 54% van de bewoners actief is in het verenigingsleven en 44% van de bewoners aan vrijwilligerswerk doet. Deze percentages zijn iets lager dan in 2018 en 2020 onder invloed van de Corona-crisis.

Op alle basisscholen in Vijfheerenlanden zijn cultuurcoaches actief (2.3 FTE in 2022) om cultuureducatie en -participatie te bevorderen bij de schoolgaande jeugd. De cultuurcoaches zijn in dienst van Bindkracht VHL, de welzijnsorganisatie in de gemeente Vijfheerenlanden.

Sociale en culturele opgaven in de SMA

De belangrijkste opgaven voor de gemeente Vijfheerenlanden zijn geformuleerd in de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA, 2020) en betreffen: 1) Meedoen, 2) Vitaliteit, 3) Voor jezelf zorgen en 4) Een leven lang ontwikkelen. De visie is als volgt geformuleerd:

“De gemeente Vijfheerenlanden streeft naar vitaliteit in de samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Zij zijn aan het werk, doen vrijwilligerswerk, zorgen voor partner of kind, gaan naar school, naar een sportclub of een culturele activiteit, zijn lid van een (geloofs-)gemeenschap, etc. Iedereen doet volwaardig mee, op zijn of haar eigen wijze; en wordt daarvoor gewaardeerd. In eigen kracht of binnen het netwerk worden vraagstukken opgepakt. Zo heeft meedoen een positieve invloed op het persoonlijk welbevinden en de vitale samenleving.

Meedoen is niet voor iedereen even vanzelfsprekend of gemakkelijk. De mate waarin een inwoner 'meedoet' of zorgt voor een ander hangt af van de mate waarin de inwoner voor zichzelf kan zorgen. De gemeente Vijfheerenlanden vindt het belangrijk dat iedere inwoner kan voorzien in de directe levensbehoeften en mee kan doen aan onze samenleving. Iedere inwoner heeft recht op een kansrijke start en de mogelijkheid een leven lang te ontwikkelen.”

Opgaven Gezondheid en Sociale Basis

Op basis van de wettelijke en landelijke beleidskaders, de lokale SMA, de visie op gezondheid en strategische doelstellingen, en de beschreven sociaal-economische - en gezondheidssituatie van de inwoners van Vijfheerenlanden wordt in het “Lokaal Gezondheidsbeleid Vijfheerenlanden 2022-2027; Op weg naar Positieve Gezondheid in een Gezonde Leefomgeving” de volgende prioritering van de integrale gezondheidsopgave en sociale basis geformuleerd:

1. Verbetering van de leefstijl en weerbaarheid van de jeugd (gezond gewicht, bewegen, voeding/drinken, middelengebruik, mentale gezondheid en psychosociale weerbaarheid)
2. Bevordering van de maatschappelijke participatie en autonomie, en tegengaan van psychosociale problematiek bij kwetsbare groepen (eenzame ouderen, jongeren zonder werk of school, werklozen en mensen met een beperking en/of afstand tot de arbeidsmarkt, schooluitvallers, vluchtelingen en statushouders)
3. Bevorderen van een gezond gewicht bij volwassenen en ouderen
4. Bevorderen van een groene en veilige fysieke leefomgeving die sport, bewegen, ontmoetingen en ontspanning faciliteert, en hittestress vermindert
5. Zorgen voor rookvrije ruimte en rookvrij opgroeien

Opgave Sport en Bewegen

In het Sportbeleid “Heel Vijfheerenlanden Beweegt” (2022) hebben wij conclusies getrokken over de ‘sportieve staat’ van onze gemeente en de daarop volgende opgaven:

- De sport- en beweegdeelname in onze gemeente is gemeente-breed te laag en moet omhoog. Daarbij geldt dat de relatief lage sport- en beweegdeelname vooral zijn oorzaak vindt in een aantal gebieden, binnen enkele doelgroepen of naar type sport, te weten:

- In de wijken Leerdam-West en De Hagen (Vianen) is de sport- en beweegdeelname ronduit laag. In die wijken ligt de oorzaak in een combinatie van lage inkomens en migratieachtergrond en zijn de effecten van de lage sport- en beweegdeelname (gezondheid, overgewicht) duidelijk zichtbaar.
- In de dorpen Nieuwland en Leerbroek is de sportdeelname ook laag, maar deze kent een andere achtergrond (levensbeschouwing) en leidt niet tot negatieve gezondheidseffecten of onvoldoende sociale samenhang. In tegendeel. Op het gebied van gezondheid en sociale samenhang zijn de cijfers in deze dorpen juist goed.
- Het ongeorganiseerd sporten blijft in Vijfheerenlanden achter.
- Onze gemeente beschikt over een krachtige en vitale structuur van sportverenigingen. Deze verenigingen oefenen grote aantrekkingskracht uit op de inwoners, zijn over het algemeen vitaal en hebben ambities om hun functie te versterken en te verbreden.
- Vanwege de groei van onze gemeente, de leefstijlen van de inwoners en de vitaliteit van de verenigingen verwachten wij in zijn totaliteit een groeiende vraag/behoefte naar sport en bewegen. Meer inwoners zullen zich gaan aansluiten bij verenigingen, bij commerciële aanbieders of ongeorganiseerd gaan sporten en bewegen. Daarbij geldt dat er waarschijnlijk verschillen zijn naar groei/krimp per type sport.
- De groeiende groep senioren heeft behoefte aan een toegespitst aanbod van minder intensieve vormen van sporten en bewegen, gekoppeld aan ontmoeting.
- De inzet op gebieden en doelgroepen waar de sport- en beweegdeelname nu nog achterblijft, zal leiden tot een vraag naar integrale activiteiten waarbij bewegen, onderwijs, ontmoeten, cultuur, welzijn en zorg in combinatie worden aangeboden.
- De stijgende populariteit van sport en bewegen in de buitenruimte leidt tot een groeiende vraag naar speelplekken (kinderen), urban sports (tieners en jong volwassenen), bootcamp en toegankelijke wandel-, hardloop- en fietsroutes.
- De sport- en beweegdeelname van onze inwoners moet verbeteren. Dat is wenselijk vanuit het oogpunt preventie/gezondheid, maar ook vanuit sociale samenhang en plezier.
- Wij zien kwalitatief goede, multifunctionele en duurzame accommodaties als essentiële voorwaarde voor gezonde sportaanbieders en het vergroten van de sportdeelname. Wij hebben geconstateerd dat de spreiding van de accommodaties in onze gemeente op orde is maar de kwaliteit loopt zeer uiteen. De komende jaren zal de gemeente dan ook investeren in sportaccommodaties die aan vervangen of renovatie toe zijn.

Opgave Cultuur

De opgave cultuur is vastgelegd in het document “Visie, Doelen en Resultaten Cultuureducatie en Cultuurparticipatie in Vijfheerenlanden (2020)” en is drieledig:

1. **Cultuureducatie:** We willen al onze kinderen en jeugd onderwijzen in alle culturele sectoren (muziekonderwijs, beeldende kunst, podiumkunsten, erfgoed en film en media). En we zetten in op het verbinden van al onze nieuwe inwoners en betrekken alle verschillende groepen die elkaar van nature niet snel tegenkomen.
2. **Cultuurparticipatie:** We willen onze kinderen, jeugd en inwoners betrekken en deel laten nemen aan culturele activiteiten. Daarmee krijgen ze de gelegenheid elkaar te ontmoeten, samen nieuwe ervaringen op te doen en vanuit nieuwe perspectieven te kijken. Cultuurparticipatie zetten we in om de identiteit van de gemeente Vijfheerenlanden te vullen en te borgen in de samenleving.
3. **Verenigingen en aanbieders:** We willen zowel bij Cultuureducatie als bij Cultuurparticipatie zoveel mogelijk gebruik maken van onze eigen culturele verenigingen, aanbieders (van workshops) en kunstenaars. We zetten de kracht van onze eigen instellingen in om onze kinderen en jeugd te onderwijzen en proberen de kinderen en jeugd door te geleiden naar onze verenigingen in Vijfheerenlanden.

2. Als door de gemeente voor een of meer onderdelen geen aanvraag is ingediend, geef dan hier aan wat de reden daarvoor is.

Niet van toepassing, op alle onderdelen is een aanvraag ingediend

3. Beschrijf voor de hoofdthema's Sport, bewegen en cultuur en Gezondheden sociale basis:

A. Wat wil de gemeente bereiken? (doelen en resultaten)

- *Licht kort toe welke doelen en resultaten worden nagestreefd. Besteed daarbij, voor zover relevant, aandacht aan de doelen en resultaten die in het Hoofdpijnen Sportakkoord II en in het Gezond en Actief Leven Akkoord en de bijbehorende addenda zijn opgenomen.*
- *Licht toe op welke wijze preventie en positieve gezondheid nagestreefd worden en op welke wijze gezondheidsverschillen verkleind zullen worden.*
- *Verwijs daarbij waar mogelijk naar bestaande lokale (regionale) akkoorden, nota's, beleids- of uitvoeringsplannen.*

B. Wat gaat de gemeente daarvoor doen? (uitvoering en samenwerking)

- *Op welke doelgroep(en) wordt (specifiek) ingezet? Waarom?*

- *Hoe zijn (worden) deze doelgroepen betrokken bij de planvorming?*
- *Denk na over de schaalgrootte (wijk/kern, lokaal, regionaal). Zijn er wijken (kernen) aangewezen waar via deze regeling extra op wordt ingezet? Zo ja, welke wijken en waarom? Zo nee, waarom niet?*
- *Welke activiteiten of interventies gaat de gemeente inzetten en waarom?*
- *Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?*
- *Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden.*
- *Benoem, indien passend, de reeds aanwezige netwerkstructuren zoals omschreven in het IZA.*

Tip: Breng de verschillende coördinatoren voor het Sportakkoord II, GALA, IZA en lokale preventie akkoorden en andere programma's in verbinding met elkaar, bijvoorbeeld in een vast kernteam.

3.1 Gezondheid en sociale basis

In de SMA (2020) wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van preventie ("preventie staat voorop") om de weerbaarheid van de inwoners te vergroten. De opdracht ten aanzien van gezondheid is ook duidelijk geformuleerd: "Inwoners beschikken over voldoende veerkracht om tegenslagen op te vangen; inwoners bewegen meer en hebben een gezonde leefstijl, waardoor zij gezond blijven; inwoners ervaren een positieve gezondheid; door inzet van preventie en vroeg-signalering wordt zwaardere zorg voorkomen. Duidelijk is ook de rolverdeling, waarbij de verantwoordelijkheid voor de eigen gezondheid bij de inwoner ligt, en waar de gemeente een faciliterende functie heeft.

Het "Lokaal Gezondheidsbeleid Vijfheerenlanden 2022-2027: "Op weg naar positieve gezondheid in een gezonde leefomgeving" is gebaseerd op de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024; Gezondheid breed op de agenda" (LNG) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Nationaal Preventieakkoord.

De gemeente Vijfheerenlanden streeft ernaar dat haar inwoners mentaal en fysiek gezond opgroeien en een positieve gezondheid ervaren waardoor zij zo lang mogelijk volwaardig kunnen functioneren in de samenleving, en dat de kwaliteit en inrichting van de leefomgeving een gezonde leefstijl bevordert. We pakken de gezondheids- vraagstukken vanuit een breed perspectief en domein-overstijgend aan en bevorderen de participatie van inwoners en maatschappelijke partners bij het terugdringen van gezondheidsverschillen.

De doelen, resultaten, uitvoering en samenwerking zijn in het lokaal gezondheidsbeleid samengevat in de zogenaamde DIN (Doelen, Inspanningen, Netwerk) – Gezondheid welke als bijlage 1 is toegevoegd aan dit Plan van Aanpak. In het lokaal gezondheidsbeleid is ook een integraal beleidsinstrumentarium vastgesteld in lijn met de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (RIVM, 2020). Dit is ook als Bijlage 2 toegevoegd aan het Plan van Aanpak.

Gezondheid en Sociale Basis: Doelen en Resultaten

In het lokaal gezondheidsbeleid worden **6 strategische doelstellingen** geformuleerd die zeer nauw samenhangen met de doelstellingen van het GALA/IZA.

1. **Fysieke en sociale omgeving**
In Vijfheerenlanden is er een aantrekkelijke en groene leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en sport, ontmoetingen en sociaal-culturele activiteiten.
2. **Gezondheidsverschillen**
In Vijfheerenlanden is er in wijken met een lage Sociaal Economische Score (SES) score gelegenheid voor een gezonde leefstijl, en hebben kwetsbare inwoners voldoende gezondheidsvaardigheden en goede mogelijkheid voor participatie.
3. **Druk op jeugd en jong-volwassenen**
In Vijfheerenlanden is er een sociale omgeving en systeem die de fysieke en mentale gezondheid van jongeren beschermt, en hen verleidt tot een gezonde leefstijl.
4. **Vitaal oud worden**
In Vijfheerenlanden nemen ouderen deel aan het maatschappelijke leven en kunnen zij gezond en veilig bewegen in/om huis en in de eigen wijk.
5. **Roken, alcohol- en middelengebruik en gezond gewicht**
In Vijfheerenlanden kunnen kinderen rookvrij opgroeien, wordt het gebruik van alcohol en middelen ontmoedigd en wordt bewegen en gezonde voeding gestimuleerd zodat kinderen, (jong-) volwassenen en ouderen de mogelijkheid hebben een gezond gewicht te ontwikkelen en/of behouden.
6. **Positieve gezondheid en preventie**
In Vijfheerenlanden is er een langjarig proces dat positieve gezondheid en preventie bevordert als belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke partners, vooral in de sectoren zorg en welzijn.

Gezondheid en Sociale Basis: Uitvoering en Samenwerking

De belangrijkste interventierichtingen in relatie tot de genoemde doelgroepen en wijken/plaatsen zijn als volgt vastgesteld in het lokaal gezondheidsbeleid en in deze tekst geactualiseerd:

1. **Prioriteit aan de jeugd.** We starten met een langjarige programmatische en integrale aanpak met - maatschappelijke partners, met jongeren en de gehele gemeenschap - om de fysieke en geestelijke gezondheid, en de gezonde leefstijl te bevorderen. Hierin krijgen het programma JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst), dat zich richt op alle jeugd en jongvolwassenen leeftijd 0-23 jaar, en de Gezonde School Aanpak een belangrijke plaats. Sinds 2022 is Vijfheerenlanden aangesloten bij JOGG. Voorts is er in samenwerking met het Trimbos Instituut, de GGD en de 3 scholen binnen het voortgezet onderwijs in de gemeente gestart met Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO; het zogenaamde "IJslandse Model"). OKO richt zich op het implementeren van lokale interventies die bekende risicofactoren voor de mentale en fysieke gezondheid verminderen en beschermende factoren bij jongeren, ouderen, op scholen en gemeenschappen versterken. In het najaar van 2023 wordt de eerste gezondheidsmonitor Jeugd met OKO-module uitgevoerd door de GGD regio Utrecht. Op basis van de resultaten van deze monitor worden in 2024, samen met inwoners en samenwerkingspartners prioriteiten en doelen gesteld en een aanpak verder vormgegeven en uitgevoerd.
2. Voortzetting en versterking van de **wijkgerichte aanpak om gezondheidsverschillen te verkleinen en maatschappelijk participatie te vergroten** in Vianen-De Hagen, en voortbouwend hierop ook in Leerdam-West en -Noord. Sinds 2021 is er een wijkaanpak De Hagen gestart na een aantal geweldsincidenten, vooral gericht op het bevorderen van de sociale veiligheid in de wijk middels het "vreedzame wijk concept". In 2023 is de JOGG Regisseur gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor een aanpak gezondheidsverschillen in Leerdam-West en -Noord. In 2023 en begin 2024 wordt met de samenwerkingspartners, met name ook de GGD en Pharos als betrokken kennisinstellingen, een aanpak gezondheidsverschillen geformuleerd en ten uitvoering gebracht in de jaren 2024-2027 die erop is gericht om de achterliggende problematiek zoals bestaansonzekerheid, armoede en kansongelijkheid, een ongezonde leefomgeving en zwakke gezondheidsvaardigheden in de wijk aan te pakken. Een integrale langdurige aanpak gericht op, en in samenwerking met, de wijken en mensen die kampen met gezondheidsachterstanden is nodig met oog voor gezondheidsvaardigheden en cultuursensitiviteit. Dit wordt, in navolging van het GALA, een aanpak dus die zich naast gezondheid vooral ook richt op verschillende factoren zoals de financiële situatie, de huisvesting, het sociaal netwerk, onderwijs, de gezinssituatie en de arbeidsmarkt. In deze aanpak zullen diverse initiatieven en samenwerkingsverbanden een plek krijgen en elkaar versterken (bijvoorbeeld samenwerking met bewoners, JOGG / buurtsportcoaches, Gezonde School Aanpak, Kansrijke Start, verlengde/verrijkte schooldag, opbouwwerk, welzijn/vrijwilligerswerk, AVRES/aanpak schulden, aanpak eenzaamheid, Leefstijlzorgloket). De verlengde/verrijkte schooldag is "onze aanpak" om aanbod als bewegen, cultuur eten/gezondheid, duurzaamheid, burgerschap aan te bieden aan kinderen (en ouderbetrokkenheid) in scholen met de grootste leerachterstanden in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs. Op dit moment is de verlengde/verrijkte schooldag ingevoerd in 4 scholen: De Tijn, El Boukhari, Mozaïek en de Sterrenkijker), alle 4 gelegen in de kwetsbare wijken Vianen-De Hagen en Leerdam-West en -Noord. SBO De Brug (speciaal onderwijs, gelegen in Vianen Centrum) gaat ook aan de slag met de verlengde/verrijkte schooldag.
3. **Versterkte inzet van GLI (gezonde leefstijl interventies), bewegen op recept, welzijn op recept/consult/indicatie** via de inzet van voldoende bewezen effectieve programma's gericht op bevorderen van de weerbaarheid en gezondheid van inwoners die te maken hebben met bijv. overgewicht, mobiliteitsbeperking door fysieke problematiek, en eenzaamheid en psychosociale problematiek. Aandacht behoort hier vooral de verbinding tussen zorg en welzijn om "vraag" (indicatie/verwijzing) in relatie te brengen met een goed lokaal aanbod van interventietrajecten en – partners gericht op de verschillende doelgroepen. Dit gebeurt onder andere door de inzet van het Leefstijlzorgloket vanuit de Leefstijlcoalitie ZHZ. Ook van belang is een goede verbinding te leggen tussen collectieve preventie, (vroeg-)signalering, en hulp en ondersteuning. De GLI Volwassenen is als interventie beschikbaar in de gehele gemeente. De gemeente draagt hieraan bij middels de inzet van de buurtsportcoach. In samenwerking met JOGG en andere samenwerkingspartners stellen we ons ten doel om in 2024 te starten met een GLI voor kinderen.
4. **Gezondheid en leefbaarheid krijgen een belangrijke plaats in de omgevingsvisie** en daaropvolgend meer aandacht voor leefbaarheid, groen en gezonde mobiliteit in omgevingsplannen en (nieuw)bouwprojecten, en rookvrije ruimte in speeltuinen, parken, sportgelegenheden etc. Medio 2023 wordt naar verwachting de Omgevingsvisie van Vijfheerenlanden door de raad aangenomen. De bevordering van positieve gezondheid en een gezonde leefomgeving hebben daarin een prominente plaats. Inmiddels is er een "Werkgroep Omgevingsplan" opgericht met permanente participatie van team gezondheid – sociaal domein. Bevordering van de fysieke leefomgeving is tevens onderdeel van gezondheidsbevordering in de (toekomstige) wijkaanpak. Zo loopt er op dit moment een verkennend traject naar de herinrichting van het Grote Geusplein in Vianen-De

Hagen zodat deze centrale plek in de wijk een positieve uitstraling heeft en bijdraagt aan mogelijkheid tot bewegen, sporten, ontmoeten en ontspannen in de openbare ruimte.

5. **Gezondheid en vitaliteit van ouderen** wordt op diverse manieren bevorderd, bijvoorbeeld via de inzet van buurtsportcoaches binnen de keten van gezondheid- en welzijnspartners gericht op het (langer) actief houden en in beweging blijven van kwetsbare ouderen. Het programma "Doortrappen" wordt ook de komende jaren uitgevoerd door een buurtsportcoach vanuit Team Sportservice en richt zich op veilig fietsen en tegengaan van valongelukken bij fietsende ouderen. Versterking van de ketenvorming op het gebied van valpreventie bij ouderen 65+ is inmiddels gestart in 2023 en wordt uitgebreid in de jaren 2024-2026. Eerste prioriteit op de korte termijn is het vergroten van de capaciteit bij fysiotherapeuten om valpreventie interventies uit te kunnen voeren. Ook is in maart 2023 het lokaal hitteplan – gezondheid aangenomen door het College. In het lokaal hitteplan worden activiteiten van de gemeente en maatschappelijke partners gericht op het tegengaan van hittestress gerelateerd aan het terugdringen van eenzaamheid bij ouderen in de zomermaanden, wanneer zij vaker eenzaam zijn vanwege vakanties van naasten. Het hitteplan heeft ook een protocol voor monitoring en bijsturing de komende jaren. Lokale ketenvorming gericht op het terugdringen van eenzaamheid bij ouderen wordt verder versterkt en opgepakt via het landelijke VWS-programma "Een tegen eenzaamheid". Het project "Verbeter de Toegang tot Mantelzorgrelaties" wordt uitgevoerd met als speerpunten in de jaren 2023-2026 de toegang tot respijtzorg, het opzetten van lokale/wijkgerichte samenwerkingsverbanden om jonge mantelzorgers vroegtijdig in beeld te hebben en te kunnen ondersteunen, en het gebruik van de mantelzorgwaardering als "trekker" voor de bevordering van toegang tot andere vormen van mantelzorgondersteuning.
6. **Beweging "Positieve Gezondheid en Preventie"** in gang zetten binnen een netwerk waarin inwoners, maatschappelijke partners en gemeente samen invulling geven aan het vergroten van de eigen regie en autonomie van bewoners over hun gezondheid middels bevorderen van preventie en weerbaarheid, geheel in lijn met de SMA. In 2023 is een samenwerking gestart met Visiom/Institute of Positive Health, waarbij er in de gehele gemeente training en implementatie ondersteuning wordt gegeven aan zorg- en welzijnsprofessionals. Het betreft hier een wijk/plaatsgerichte en multi-disciplinaire capaciteitsopbouw waarbij de nadruk ligt op samenwerken en samenleren in de wijk/plaats. Ook worden er inspiratiebijeenkomsten georganiseerd in de gemeente op het gebied van "positieve gezondheid in het werk" en "positieve gezondheid in de leefomgeving" om de kennis en het enthousiasme over deze benadering van gezondheid te versterken binnen het sociale en fysieke domein. Positieve gezondheid en preventie zijn ook leidende principes in de definiëring en versterking van de sociale basis en het verbeteren van de mentale gezondheid in de periode 2023-2027, op basis van een, te ontwikkelen, Aanpak Sociale Basis.

3.2 Sport en bewegen

De gemeente Vijfheerenlanden ziet sport, naast ontspanning en competitie, ook als middel om inwoners meer te laten bewegen en te laten meedoen in de maatschappij. Wij bevorderen een gezonde leefstijl, bestrijden inactiviteit en obesitas en bieden een gezonde en sociale dagbesteding. Wij willen daarom een sportieve gemeente zijn:

- Waar sport en bewegen verweven zijn in het leven van alledag en sport- en beweegaanbod om de hoek is.
- Met een diversiteit aan sport- en beweegmogelijkheden en aanbieders.
- Met toegankelijke en kwalitatief hoogwaardige en multifunctionele sportaccommodaties, (open) sportparken en buitensportvoorzieningen met aantrekkelijke routes door het groene buitengebied.
- Met een rijk verenigingsleven, gedragen door de inwoners van de gemeente Vijfheerenlanden die zich vrijwillig inzetten voor de vereniging en sport. Met ook overige sportaanbieders met actieve en betrokken sportondernemers.

Onze sportieve gemeente biedt kinderen en jongeren de mogelijkheid om zich te ontwikkelen en ouderen en mensen met een beperking de mogelijkheid om mee te doen. Voor jonge kinderen hebben we extra aandacht in het kader van hun motorische ontwikkeling en voor pubers en jongvolwassenen zijn er volop (urban) sport- en beweegmogelijkheden binnen onze gemeente. Voor gezinnen die leven in armoede nemen wij de belemmeringen weg, zodat zij kunnen meedoen aan sport en bewegen.

Sport en Bewegen: doelen en resultaten

De strategie van "Heel Vijfheerenlanden beweegt!" is primair gericht op het versterken van de sportinfrastructuur in onze gemeente en het plezier dat sport brengt in het leven voor zoveel mogelijk inwoners. Pas dan kunnen wij, met behulp van onze accommodaties, netwerk en het grote bereik van sportende inwoners effectief bijdragen aan de brede ontwikkeling van onze inwoners. Onze doelstellingen voor de komende jaren zijn concreet en meetbaar. Wij streven de volgende doelen na:

Doel 1: verhogen van de sport- en beweegparticipatie

Het percentage inwoners van onze gemeente dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) en het percentage wekelijkse sporters liggen op dit moment onder het Nederlandse gemiddelde. Het percentage inwoners dat voldoet aan de NNGB- norm ligt op 45,5%, ruim 6-procentpunt onder het

landelijke gemiddelde. Het percentage wekelijkse sporters ligt aan het begin van de beleidsperiode ruim 7-procentpunt onder het Nederlandse gemiddelde.

Ons doel is dat beide percentages de komende 5 jaar in de buurt komen van het landelijke gemiddelde. Wij zetten in op een stijging van beide indicatoren met 1-procentpunt per jaar. Eind 2025 willen wij de volgende doelen hebben bereikt:	
Voldoen aan de Nederlandse norm gezond bewegen:	49,5%
Wekelijks sporten:	47,0%

Wij weten dat dit veel inspanning en tijd kost om blijvende gedragsverandering te realiseren. Tegelijkertijd willen wij in deze beleidsperiode echt stappen vooruit zetten. We denken met een beoogde stijging van minimaal 5% een goede balans te hebben gevonden tussen een doelstelling die ambitieus is, maar ook haalbaar lijkt op basis van de extra inzet die wij willen plegen.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 blijft de sport- en beweegparticipatie vooral in Leerdam-West en De Hagen aanzienlijk achter bij de andere wijken, buurten en dorpen in onze gemeente. In deze twee wijken zijn de negatieve gevolgen van de beweegarmoede ook duidelijk zichtbaar. Daarom zetten wij extra in op verbetering in die wijken.

Doel 2: het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging blijft minimaal gelijk

Het sporten in verenigingsverband is erg populair in onze gemeente. Dit willen wij graag zo houden. De landelijke verwachting is namelijk dat het aantal lidmaatschappen gaat dalen. Juist voor kinderen en jongeren is het essentieel dat zij met plezier leren bewegen en sporten. Onze sportverenigingen spelen hierbij een belangrijke rol en wij zien dat die rol kan worden vergroot. Onze bijzondere aandacht gaat uit naar delen van onze gemeente waar het verenigingslidmaatschap van kinderen en jongeren relatief laag is.

Daarom gaan wij verenigingen extra stimuleren en ondersteunen om verdere verbinding te maken met de buurt of wijk. Als het ons lukt om, tegen de landelijke trend in, het percentage inwoners dat lid is van een vereniging op peil te houden is dat een prestatie van formaat. Dat houdt ook direct in dat het aantal leden zal toenemen, omdat het aantal inwoners zal toenemen.

Ons doel is dat het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging op zijn minst op peil blijft. Wij zetten in op een lidmaatschapspercentage van 25,8%. Als wij deze doelstelling realiseren zal het absolute aantal leden toenemen en keren wij lokaal de landelijke trend.

Doel 3: verbetering van gezondheidsindicatoren

In delen van de gemeente (Leerdam-West en Vianen-De Hagen) is het percentage inwoners (waaronder kinderen) met overgewicht hoog. In die wijken is ook het percentage inwoners met één of meerdere chronische ziekten hoog. Wij streven ernaar om enkele percentages te verlagen en de verschillen ten opzichte van de andere wijken en dorpen te verkleinen.

Ons doel is om het aantal inwoners met (dreigende) gezondheidsklachten te verminderen gericht op: Inwoners met overgewicht, inwoners met Diabetes Type II, en aantal valongevallen.

Sporten en Bewegen: Uitvoering en Samenwerking

Ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt!" wordt 'handen en voeten' gegeven door middel van een viertal pijlers. Deze pijlers hebben betrekking op de periode 2023- 2026 en sluiten aan op de hiervoor genoemde uitgangspunten en doelstellingen. Wij onderscheiden vier, deels samenhangende, pijlers, te weten:

- Professionele verenigingsondersteuning.
- Sport- en beweegstimulering gericht op doelgroepen.
- Multifunctionele en duurzame accommodaties.
- Transparante subsidieregeling.

Aan elk van deze pijlers koppelen we subdoelstellingen die onze drie hoofddoelstellingen ondersteunen. In figuur 3 zijn onze ambities en de pijlers schematisch weergegeven.

Daarna volgt per pijler een overzicht van onze belangrijkste accenten en inspanningen voor de komende jaren.

Figuur 3: Heel Vijfheerenlanden Beweegt, doelen, pijlers en concrete acties.

Samenwerking Lokaal Sportakkoord

In juni 2020 is de eindversie van het "Sportakkoord Vijfheerenlanden 2020-2022" opgeleverd. De gemeente Vijfheerenlanden heeft, als nieuwe fusiegemeente, het sportakkoord aangegrepen om het sportveld te leren kennen. Het sportakkoord proces heeft een grote diversiteit aan organisaties geholpen om gezamenlijk toe te werken naar een eenduidige blik op sporten en bewegen. In het proces richting formulering van het sportakkoord was er actieve deelname en bijdrage door zowel sport- en beweegaanbieders als basisscholen, kinderopvangorganisaties, welzijnsorganisaties en eerstelijns zorgprofessionals.

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden is er aan de hand van vier leidende thema's gewerkt en dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een gezamenlijk sportakkoord met 3 deelakkoorden op de volgende thema's:

1. Inclusief sporten en bewegen; door buurtsportcoaches, sportaanbieders/verenigingen, fysiotherapeuten, huisartsen, zorgorganisaties, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente.
2. Van jongs af aan vaardig in bewegen; door basisscholen, kinderopvangorganisaties, fysiotherapeuten en motorisch therapeuten, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente
3. Vitale sport-/beweegaanbieders & Positieve Sportcultuur; alle sportorganisaties, Sportraad Vianen, buurtsportcoaches, Lokaal Adviseur Sport, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente.

Met de ondertekening van het lokaal sportakkoord werd in 2020 bekrachtigd dat deelnemende organisaties zich gezamenlijk inzetten om de gestelde doelen te behalen. De gekozen organisatievorm kent een *kerngroep* - die de voortgang en uitvoering bewaakt, en bestaande uit de aanvoerders van de werkgroepen (veelal buurtsportcoaches/professionals), de gemeente en enkele vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (sport/bewegen, onderwijs, welzijn/zorg) – en *werkgroepen* op ieder van de deelakkoorden, waar mensen/organisaties zich voor konden aanmelden. Helaas is er door de Corona-crisis in de gehele looptijd weinig voortgang geboekt in de uitvoering van het Sportakkoord 2020-2022.

Onder invloed van het GALA en het Nationaal Sportakkoord II heeft een herijking van het Sportakkoord Vijfheerenlanden plaatsgevonden in juni 2023 in samenwerking met Team Sportservice en de Sportraad en conform de vraagstelling/richtlijnen vanuit VSG.

De komende jaren wordt er samengewerkt aan 5 belangrijke thema's binnen de in 2020 gemaakte afspraken, te weten:

1. **Inclusie en diversiteit**
2. **Vaardig in bewegen**
3. **Vitale sportaanbieders**
4. **Sociaal veilige sport**
5. **Ruimte voor sport en bewegen.**

Het document "Herijking Sportakkoord Vijfheerenlanden" is als bijlage 3 toegevoegd aan het GALA Plan van Aanpak.

3.3 Cultuur

In 2020 zijn de doelen voor **Cultuureducatie** en **Cultuurparticipatie** samen met het culturele werkveld opgesteld. In die doelen is ook verwerkt wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en in welke samenwerking deze doelen bereikt moeten worden.

Cultuureducatie: doelen en resultaten, uitvoering en samenwerking

Doel 1: Alle basisscholen krijgen ondersteuning bij de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatie van onze cultuurcoaches.

De cultuurcoaches van Bindkracht VHL bieden op school ondersteuning bij het ontwikkelen van een visie op cultuuronderwijs en het formuleren van de vraag naar activiteiten die hierbij aansluiten. Ze ondersteunen bij het schrijven van een cultuureducatieplan en de uitvoering daarvan in de school. Ze coördineren samen met Kunst Centraal (provincie Utrecht) het Basisprogramma met Kunst, Erfgoed en Muziek voor de 33 basisscholen in de gemeente. Daarnaast ontwikkelen ze Aanbod op Maat met activiteiten vanuit leerlijnen en projecten voor PO en VO en ze verzorgen de planning en uitvoering daarvan.

Doel 2: Alle basisscholen krijgen bij de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatie ondersteuning van het provinciale instituut 'Kunst Centraal'

Basisscholen kunnen bij Kunst Centraal het basisprogramma Cultuureducatie (Kunstmenu) afnemen. De cultuurcoaches van Bindkracht VHL proberen er voor te zorgen dat alle scholen hieraan deelnemen.

Doel 3: Alle kinderen op basisscholen krijgen muziekles

De muzieklessen worden gegeven door de muziekverenigingen (en de muziekschool) in Vijfheerenlanden. De cultuurcoaches ondersteunen de muziekverenigingen in de gemeente bij de planning en uitvoering van de jaarlijkse muzieklessen in groepen 5/6.

Doel 4: Alle basisscholen krijgen via 'Cultuureducatie met Kwaliteit' ondersteuning bij deskundigheidsbevordering

Vanuit de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) zorgen de cultuurcoaches van Bindkracht VHL voor deskundigheidsbevordering van zowel de schoolteams als de individuele leerkrachten maar ook de cultuuraanbieders. Ook ontwikkelen de cultuurcoaches vanuit CmK diverse leerlijnen en projecten die kant en klaar door scholen kunnen worden afgenomen.

Cultuurparticipatie: doelen en resultaten, uitvoering en samenwerking

Doel 1: Alle kinderen krijgen mogelijkheden om buitenschools mee te kunnen doen aan culturele activiteiten

Voor de buitenschoolse opvang organiseren de cultuurcoaches van Bindkracht VHL cultuuraanbod op maat. De workshops cq. projecten worden aangeboden onder de titel 'Doe mee!'. Het cultuurteam werkt daarbij samen met kunst- en cultuuraanbieders uit de regio en het aanbod is zichtbaar op de website www.kunstcultuurvhl.nl. Informatie over activiteiten wordt gepost op de sociale-mediakanalen. Na school bieden de cultuurcoaches binnen alle kernen van Vijfheerenlanden structureel naschoolse kunst- en cultuurworkshops aan voor leerlingen uit het primair onderwijs. Voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs verzorgen ze aanbod in Leerdam. Voor twee scholen voeren ze structureel activiteiten op de verlengde schooldag uit, in het kader van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA).

Doel 2: We voegen, daar waar mogelijk, instellingen toe aan de culturele basisinfrastructuur (subsidies) van Vijfheerenlanden waarmee de cultuurparticipatie kan worden bevorderd

Het streven is om stichting LINK Locatietheater uit Vianen, stichting Toneelroute Vianen en stichting De Kunstplaats Vijfheerenlanden toe te voegen aan de culturele basisinfrastructuur.

Doel 3: We streven naar de uitbreiding van de financiële mogelijkheden van het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden

Het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden is het meest belangrijke instrument om cultuurparticipatie en cultuureducatie te stimuleren. We streven er naar om dit fonds te vergroten zodat meer culturele initiatieven kunnen worden gehonoreerd en gestimuleerd.

4. Ondersteunende onderdelen: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD en Coördinatiekosten / regionale aanpak preventie

- *Licht toe op welke manier invulling wordt gegeven aan versterking van de kennis- en adviesfunctie van de GGD.*

- *Licht toe op welke manier invulling wordt gegeven aan coördinatie van de regionale aanpak preventie.*

4.1 Rol van de GGD

Er is een goede samenwerking tussen de GGD en de gemeente Vijfheerenlanden op het gebied van gezondheidsbescherming- en bevordering op de wettelijke onderdelen en een aantal bovenwettelijke/maatwerk onderdelen. In relatie tot de doelen van het GALA voorzien wij een rol voor de GGD bij de verdere ontwikkeling en/of uitvoering van de volgende onderdelen (zie ook samenwerkingspartners):

- Terugdringen gezondheidsachterstanden: integrale wijkaanpak
- Kansrijke start: Nu Niet Zwanger
- Mentale gezondheid: advies t.a.v. beleid en gezonde schoolaanpak
- Aanpak overgewicht kinderen: JGZ-breed en gezonde schoolaanpak
- Leefomgeving: lokaal hitteplan – gezondheid, rookvrije omgeving, beweegvriendelijke omgeving
- OKO: gezondheidsmonitor met specifieke OKO onderdelen, en beleidsadvisering via Gezonde School Adviseur

Daarnaast wordt de rol van de GGD als kennis- en beleidsadviseur gezondheid richting de gemeente versterkt door haar permanente participatie in de Kerngroep GALA waarin de gemeente de voortgang van het Lokaal Gezondheidsbeleid en GALA/IZA stimuleert en bewaakt met de naaste samenwerkingspartners. Een specifiek onderdeel van de kennis- en adviesinfrastructuur is de informatiefunctie van de GGD, vooral de gezondheidsmonitoren Jeugd en Volwassenen en daarnaast ook specifieke dataverzameling en analyse als onderdeel van de integrale wijkaanpak en OKO/Opgroeien in Vijfheerenlanden.

4.2 Coördinatiekosten regionale aanpak preventie

Een specifieke situatie van de gemeente Vijfheerenlanden t.a.v. IZA is dat zij als gemeente is opgedeeld in 2 verschillende landelijk bepaalde zorgregio's (Lekstroom en Waardenlanden), waarin verschillende regionale zorgorganisaties opereren en er 2 verschillende zorgverzekeraars (Zilveren Kruis en VGZ) actief zijn. E.e.a. brengt extra coördinatie kosten met zich mee bovenop de coördinatie van de uitvoering van GALA en IZA. Dit is nu al zichtbaar.

Specifiek zal t.a.v. de 5 IZA/GALA ketenaanpakken regionaal afstemming worden gezocht met de verzekeraars over kosten van interventies die gedekt worden door de gemeente en kosten die gedekt worden via de verzekeraar. De GLI-Volwassenen is een goed voorbeeld van een regionaal samenwerkingsmodel dat ons voor ogen staat waarin duidelijk de rollen en kostenverdeling van de samenwerkingspartners zijn beschreven. Regionale samenwerking en coördinatie t.a.v. de 5 IZA/GALA ketenaanpakken vindt wat ons betreft plaats onder het motto: lokaal waar het kan en regionaal waar nodig. Regionale samenwerking is hierbij een middel, geen doel op zich.

De gemeente streeft voorts naar een gemeente-brede samenwerking tussen welzijn- zorg-gemeente bouwend op de ervaringen in Vianen, en zoekt daarbij actief de samenwerking op met Unicum Huisartsenzorg/Zilveren Kruis en Huisarts en Zorg (HenZ)/VGZ.

5. Hoe wordt de voortgang bewaakt?

Licht toe hoe de voortgang van de uitvoering van het plan van aanpak wordt bijgehouden en hoe de bijsturing wordt georganiseerd.

5.1 Voortgangsbewaking- en monitoring

De inhoudelijke en financiële voortgang, uitvoering en bijsturing van het Plan van Aanpak GALA, wordt binnen de gemeente georganiseerd in de jaarlijkse P&C cyclus. De interne integrale GALA-groep welke heeft gewerkt aan het Plan van Aanpak regisseert dit, in samenwerking met de afdeling financiën. Het streven is om 4x per jaar een vergadering van de interne GALA-groep te organiseren, waarvan 2 x samen met financiën.

Verankeren van voortgangsmonitoring van het lokaal gezondheidsbeleid en IZA/GALA, incl. versterken van draagvlak, kennisuitwisseling en advisering t.a.v. bijsturing met de maatschappelijke partners en bewoners vindt 2 x per jaar plaats in de "Kerngroep GALA". In de "Kerngroep GALA" participeren de GGD, Team Sportservice, JOGG, Bindkracht VHL, Unicum Huisartsenzorg/O&I, Huisarts en Zorg, en gro-up als vertegenwoordiging van de maatschappelijke partners, en de Adviesraad Sociaal Domein en Jongeren voor Jongeren Vijfheerenlanden als vertegenwoordigers van inwoners. In- en uitstroom van partijen geschiedt naar behoefte en in goed overleg.

5.2 Samenwerking met maatschappelijke partners en inwonersparticipatie in Plan van Aanpak en uitvoering van GALA/IZA

Lokale samenwerking en bewonersparticipatie vindt plaats op 2 niveaus, te weten:

- 1) GALA/IZA breed

2) Binnen de 15 onderdelen specifiek, waaronder ook Sportakkoord

Samenwerking en inwonersparticipatie GALA/IZA breed

Samenwerking met maatschappelijke partners en participatie van bewoners in het Plan van Aanpak heeft aan de voorkant plaatsgevonden via inhoudelijke bespreking van het Plan van Aanpak in de "Kerngroep GALA". Daarnaast is er 17 mei 2023 een zogenaamd VHL Plein georganiseerd voor inwoners, maatschappelijke partners en commissie-/raadsleden rond het GALA en het Plan van Aanpak.

Samenwerking / ketenvorming en inwonersparticipatie bij de uitvoering van de 15 onderdelen van GALA, incl. de 5 ketens.

Bij de uitvoering van het GALA is het "Gemeentelijk Programma Wijk- en Dorpsgericht Werken" van toepassing, waarin ook de rol van maatschappelijke partners en inwoners staat beschreven.

In tabel 8 (zie hieronder) zijn de samenwerkingspartners en de betrokken afdelingen binnen de gemeente per onderdeel aangegeven. Het betreft hier een eerste inventarisatie, en wijzigingen zijn altijd mogelijk. Samenwerking kent een eigen dynamiek en tijdspad. Zo is de samenwerking / ketenvorming voor de onderdelen Lokaal Sportakkoord en Brede Regeling Combinatiefuncties, Kansrijke Start, de GLI Volwassenen, OKO, Leefomgeving, Mantelzorg, Een tegen Eenzaamheid en Welzijn op Recept reeds bestaand en wordt deze voortgezet en/of verder vormgegeven op basis van een specifiek plan van aanpak of via samenwerkingsafspraken. De samenwerking en ketenvorming op het gebied van valpreventie is opgestart in mei 2023 in samenwerking met 2 lokale fysiotherapeuten en een buurtsportcoach. De GLI Jeugd interventie en keten wordt naar verwachting begin 2024 geoperationaliseerd onder regie van JOGG waarmee de gemeente Vijfheerenlanden voldoet aan de voorwaarde van GALA/IZA. Binnen alle 5 GALA/IZA ketens wordt gewerkt met de "bewezen effectieve interventies" als vermeld op de website van het RIVM / loketgezondleven.nl en worden - op regionaal niveau - afspraken gemaakt met de preferente zorgverzekeraar t.a.v. financiering.

GALA Onderdeel	Samenwerkingspartners	Gemeenteafdelingen
Lokaal sportakkoord	Kernteam: TeamSportservice en 4 kernteamleden uit betrokken organisaties. Betrokken organisaties: sportaanbieders, onderwijs, jeugd- en jongerenwerk, welzijnsstichting	Vooral sport Daarnaast sociaal beleid, onderwijs en incidenteel veiligheid, vastgoed, etc.
Brede regeling combinatiefuncties	Team Sportservice (buurtsportcoaches) en Bindkracht VHL (cultuurcoaches) als uitvoerders Betrokken organisaties: sportaanbieders, culturele instellingen, onderwijs, jeugd- en jongerenwerk, welzijnsstichting, zorgaanbieders	Vooral sport en cultuur. Daarnaast sociaal beleid, onderwijs en incidenteel veiligheid, vastgoed, etc.
Gezondheidsachterstanden	GGD, Pharos, JOGG, Bindkracht VHL, Team Sportservice, huisartsengroepen, AVRES, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs Kerken/moskeeën/predikantenoverleg Bewonersverenigingen / representatie vanuit de wijken Vianen De-Hagen, Leerdam West en Noord	Wijkambassadeurs, team sociaal beleid, sociaal team, WWRD, BBOR, veiligheid, sport
Kansrijke start	verloskundigenpraktijk, kraamzorg, GGD, Bindkracht, Veilig Thuis, Humanitas (Home-Start), Mama Cafe, GGZ Altrecht, huisartsen via O&I netwerk, Kinderopvang, scholen, Pharos, JOGG	Team sociaal domein en sociaal team
Mentale gezondheid	Bindkracht VHL, Team sportservice, JOGG, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs, GGD, huisartsengroepen, psychologenpraktijk, GGZ Altrecht Jongeren voor jongeren Kerken/moskeeën/predikantenoverleg	Team sociaal beleid en sociaal team, sport
Aanpak overgewicht en obesitas	Kinderen: Consultatiebureau, schoolartsen, JOGG, JGZ, huisartsengroepen, betrokken beroeps groepen	Team sociaal domein beleid, sport

	Volwassenen: Huisartsengroepen, en Partners Regionaal Akkoord (HenZ/leefstijlcoalitie), incl. fysio, diëtenisten, leefstijlcoaches	
Valpreventie	Kern: fysiotherapeuten, Team Sportservice, RIVAS, huisarts, wijkverpleegkundige, ouderenvereniging/representatie ouderen Betrokken organisaties: huisartsen/POH, fysiotherapeuten, apothekers, ergotherapeuten, Bindkracht VHL, welzijnswerkers	Team Sociaal Domein Beleid, WMO consulenten, sport
Leefomgeving	GGD, JOGG en Bindkracht worden vanuit GALA/gezondheid betrokken als adviseur bij verdere uitwerking omgevingsplannen en dorps/gebiedsvisies.	Deelnemers omgevingsvisie, omgevingsplannen, wijkambassadeurs, veiligheid, sport
OKO / alcoholproblematiek	Kernteam: Beleids sociaal domein, GGD, Trimbos, middelbare scholen (nog in optie/bespreking), beleidsteam veiligheid Betrokken organisaties: sport, cultuur, onderwijs, gro-up, zorgpartners, politie/handhaving, schoolmaatschappelijk werker Kerken/moskeeën/buurthuizen/wijkraden	Beleid sociaal domein, BBOR/recreatie, sport
Versterken sociale basis	Kernteam: Bindkracht VHL, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs, GGD/JGZ, huisartsengroepen, AVRES. Betrokken organisaties: Handje Helpen, Team Sportservice, Consultatiebureau, scholen, JOGG, thuiszorgorganisaties, huisartsen, cultuur/bibliotheken, wijkverenigingen, sportverenigingen, adviesraad sociaal domein Kerken/moskeeën/predikantenoverleg Bewoners/inwoners	WWRD, BBOR, team sociaal beleid, sociaal team, sport.
Mantelzorg	Kernteam: Beleids sociaal domein, Mantelzorgpunt VHL (Bindkracht), Stichting MEE, (aandachtsvelder sociaal team), eventueel Handje Helpen. Betrokken organisaties Handjehelpen, Bindkracht overig, scholen, huisartsengroepen, fysiotherapeuten, adviesraad sociaal domein, mantelzorgmakelaars, Welzijnswerk, Jongerenwerk, psychologenpraktijken, respijtzorgorganisaties VHL, Fien Wonen, Lekstede wonen, Kleurrijk Wonen, Kamers met aandacht, Zorgorganisaties. Mantelzorgers zelf.	Team sociaalbeleid, Sociaal team (oa aandachtsveld mantelzorg), WMO consulenten/loket, WWRD (sport/mantelzorgwonen), vergunningverlening
Een tegen eenzaamheid	Welzijnsorganisaties: Bindkracht, Vitaal dorp Everdingen Netwerk Wel Thuis Netwerk O&I	Team sociaal beleid, WWRD, sociaal team,
	Woningcorporaties Ontmoetingsplekken in de wijken Diaconaalplatform/Predikantenoverleg/Kerken/Moskeeën Vrijwilligerorganisaties oa Zonnebloem. Vrijwillige hulpdienst kerken Schuldhulpmaatje VHLvoorelkaar Handje Helpen Ondernemersverenigingen Thuiszorgorganisaties: Rivas, Zorgspectrum, Present, Huis ter Leede Bibliotheken Dementie netwerk NAH netwerk Mijn Leven 2.0 (platform mensen met een lichamelijke handicap) gro-up	WMO consulenten, cultuur, sport.

	Team Sportservice	
Welzijn op recept	Welzijnsorganisatie Bindkracht Huisartsengroepen	Team sociaalbeleid

Tabel 8: Samenwerkingspartners bij GALA onderdelen

6. Beschrijf op welke wijze samenhang en synergie wordt nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen.

In Vijfheerenlanden staat de integrale aanpak van gezondheidsverschillen en multidisciplinair werken met de inwoner/client centraal in de bevordering van samenhang en synergie in de uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen van GALA. De volgende accenten en uitdagingen brengen wij aan:

- We definiëren een gemeenschappelijk kader voor sociale basis en (bevorderen van) mentale gezondheid waarbij de uitgangspunten van positieve gezondheid (de 6 assen in het spinnenweb) centraal staan. Als gemeente trekken we daarbij samen op met onze maatschappelijke partners en burgers, en investeren we in de kennis, vaardigheden en samenwerking om de sociale basis en mentale gezondheid – vooral van de jeugd - te versterken.
- We concretiseren en implementeren de aanpak van gezondheidsverschillen via participatieve en multi-disciplinaire trajecten in de wijken Vianen-De Hagen en Leerdam-West en -Noord waarbij de burger centraal staat en actief betrokken wordt, en waar diverse partners, programma's en onderdelen samenkomen (zie wijkaanpak) en elkaar versterken. Samenwerking wordt gezocht/verder versterkt met de GGD, Pharos, JOGG, OKO, scholen, buurtsportcoaches/sport, welzijn, en zorg in deze wijken, en programma's als: Kansrijke Start, Gezonde School Aanpak, verlengde/verrijkte schooldag met sport en cultuur, gezonde leefstijl, gezonde fysieke leefomgeving, welzijn/vrijwilligerswerk en mantelzorg, schuldenaanpak, aanpak eenzaamheid.
- We bevorderen gezondheid en bewegen op scholen. De verlengde/verrijkte schooldag is "onze aanpak" om aanbod als bewegen, cultuur eten/gezondheid, duurzaamheid, burgerschap aan te bieden aan kinderen, en ouderbetrokkenheid te creëren, op scholen waar de grootste leerachterstanden zijn.
- We borgen dat *doelgroepen* - bijvoorbeeld wijkbewoners in de aanpak gezondheidsverschillen en JOGG, ouders en scholieren in het voortgezet onderwijs in aanpak OKO en mentale gezondheid, bij aanpak eenzaamheid - en *ervaringsdeskundigen* zoals jongeren met mentale problemen, mantelzorgers, financieel kwetsbare inwoners, ouderen met verhoogd valrisico - een plek krijgen in verdere actieplanning en uitvoering binnen preventie / de 15 onderdelen.
- We bevorderen samenwerking tussen gemeente, sport, welzijn, cultuur en zorg door te investeren in het elkaar structureel te leren kennen en weten te vinden. Belangrijkste instrumenten daarbij zijn: streven naar een "O&l constructie" zoals gehanteerd door Zilveren Kruis, in heel Vijfheerenlanden; en goed gebruikmaken van de nieuw geïntroduceerde sociale kaart Vijfheerenlanden.
- We versterken de samenwerking welzijn – zorg dicht bij de inwoner/patiënt/client. Bijvoorbeeld structurele samenwerking met maatschappelijk werk in de huisartspraktijk bij de aanpak van eenzaamheid, mentale gezondheid, ongezonde leefstijl, en armoedeproblematiek; en samenwerking school-JGZ- schoolmaatschappelijk werk) bij de bevordering van gezonde leefstijl, mentale gezondheid en welzijn in het gezin en de leefsituatie bij kwetsbare jongeren, waaronder jonge mantelzorgers.
- We borgen structurele samenwerking tussen het sociale domein – fysieke domein op basis van de uitgangspunten omgevingsvisie (waaronder gezonde leefomgeving en positieve gezondheid) en conform lokaal gezondheidsbeleid en sportbeleid.
- We versterken de samenwerking sport, cultuur en sociale domein rondom doelgroepen, vooral via een goede verankering van buurtsportcoaches en cultuurcoaches in hun rol als "beweeg- of cultuurmakelaar". We zetten concreet in op sport, welzijn en cultuur als middel voor gezondheidsbevordering bij kwetsbare groepen (e.g. chronische zieken, ouderen, volwassenen/kinderen met overgewicht, jeugd met mentale gezondheidsproblemen / eenzaamheid, nieuwe bewoners, mensen met lage inkomens, mensen met verhoogd valrisico)

7. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

Vul a.u.b. onderstaande tabel in. Geef door het plaatsen van een vinkje (✓) aan indien u met een onderdeel van de regeling een bijdrage levert aan specifieke doelen van het GALA of het Hoofdlijnen Sportakkoord II.

Zie aanvraagdocument "Format Plan van Aanpak 2024-2026"

Bijlagen bij Plan van Aanpak:

1. Doelen Inspanningen Netwerk (DIN) Gezondheid

2. Beleidsinstrumentarium Gezondheid
3. Herijking Sportakkoord Vijfheerenlanden

Bijlage 1 Beleid – en uitvoeringsinstrumentarium ontleend aan Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 en Nationaal Preventieakkoord

Sociale en fysieke leefomgeving

- Vergroening van de leefomgeving in woonwijken samen met de bewoners, waardoor gezond bewegen, sport, spel en ontmoeting in de publieke ruimte buiten wordt gestimuleerd
- Gezondheidsaspecten opnemen in renovatie-, herinrichting-, en nieuwbouwplannen.
- Vergroten van sport- en spelmogelijkheden voor de jeugd in alle leeftijdscategorieën
- Vergroten van de verkeersveiligheid en fietsvriendelijkheid
- Vergroten van het aanbod van gezonde voeding in horeca en winkels
- Vergroten van het aanbod en gebruik van watertappunten vooral in de nabijheid van scholen en speelplekken
- Rookvrije omgeving in en rond scholen, overheidsgebouwen, sportaccommodaties, speeltuinen en publieke buitenruimte
- Vergroten van sociale samenhang en verbinding in wijken en dorpen door stimuleren van het sportieve en culturele verenigingsleven en activiteiten

Gezondheidsverschillen

- Verbeteren van inkomenspositie, huisvestingsproblemen, maatschappelijke participatie en gezonde leefstijl (bewegen, voeding en middelengebruik) bij economisch kwetsbare groepen, gezinnen en individuen (jongeren zonder werk of school, werklozen en mensen met een beperking en/of afstand tot de arbeidsmarkt, statushouders, eenzame ouderen)
- Bevorderen van gezonde leefstijl (beweging, voeding, middelengebruik) en gezonde leefomgeving gericht op de jeugd 0-17 jaar en hun ouders in top-3 dorpen/steden met de laagste SES-score: Leerdam (00), Vianen (01) en Ameide (05), met specifiek aandacht voor Leerdam-West, Leerdam-Noord en Vianen De Hagen middels Gezonde Wijkaanpak.
- Verbeteren van gezonde leefstijl (bewegen, voeding, middelen) en geestelijke gezondheid “klimaat” als onderdeel van integrale aanpak voor de Top-5 scholen - incl. daaraan verbonden VVE's en BSO's - met de grootste leerachterstanden (OAB scan 2020): 1. IBS El Boukhari 2 Leerdam. Het Mozaiek Leerdam 3. Tijn Uilenspiegel Vianen 4. De Rank Vianen 5. De Sterrenkijker Leerdam
- Bevorderen van lidmaatschap van sport- en cultuurverenigingen/clubs en deelname aan sport- en culturele activiteiten door kwetsbare groepen en individuen

Druk op jongeren en jong-volwassenen

- Agenderen en bevorderen van toegang tot werk, inkomen, scholing en huisvesting voor jongeren in de gemeente Vijfheerenlanden.
- Bewegen als medicijn: meer jongeren en jong-volwassenen die voldoen aan de beweegnorm door het sport- en beweegaanbod in de omgeving van jongeren en in de ruimtelijke inrichting te versterken op basis van hun behoeften
- Bevorderen van lidmaatschap sport- en/of culturele club/vereniging voor kwetsbare groepen/individuen
- Sociaal-emotioneel welbevinden op school agenderen als onderdeel van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA)
- Vergroten van kennis en vaardigheden bij jongeren en jong-volwassenen om de (ervaren) geestelijke gezondheid te duiden en beïnvloeden en om tijdig hulp te zoeken.
- Een gepast aanbod van interventies voor mentale weerbaarheid en veerkracht bij jeugd en jong-volwassenen in het sociale domein, en het daarbij betrekken van jongeren en ervaringsdeskundigen.
- Bevorderen van Gezonde Scholen aanpak

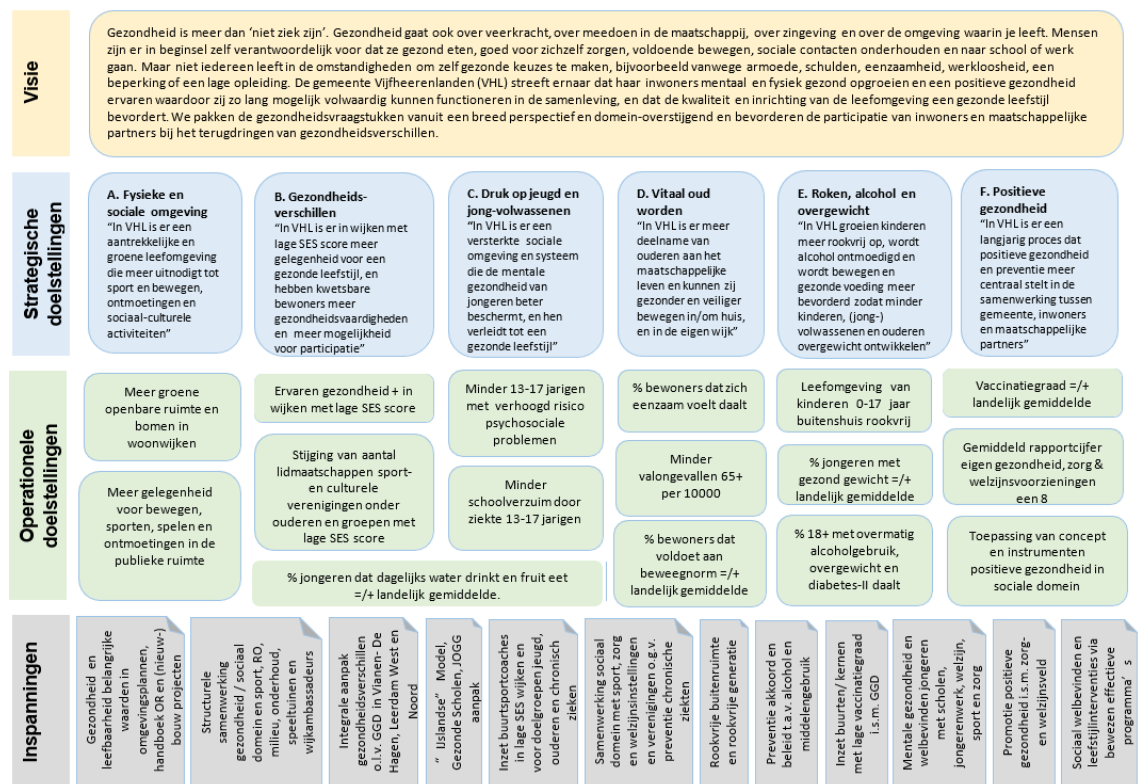
Vitaal ouder worden

- Bewegen als medicijn: meer ouderen die aan de beweegnorm voldoen middels investeren in beweegaanbod of -programma's voor (alle) ouderen, bijvoorbeeld gericht op de verschillende onderdelen van bewegen (conditie, spierkracht en balans) en op het uitbreiden van kennis over bewegen, gezondheid en valrisico's
- Signalering van problemen van eenzaamheid of sociaal-emotioneel welzijn en bevorderen welzijn op recept
- Bevorderen van lidmaatschap sport- of culturele club/vereniging bij kwetsbare en/of eenzame ouderen en/of deelname aan sport- en/of culturele activiteiten
- Bevorderen van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving voor ouderen waarin zij worden gestimuleerd om te wandelen en bewegen, en mensen te ontmoeten
- Preventie van valongelukken aanpakken

Overgewicht, roken, alcohol- en middelen

- Committeren aan doelstellingen Rookvrije Generatie en deelname aan Platform Rookvrije Generatie. Bevorderen van rookvrij beleid in (of invoeren van verplichting tot het invoeren van rookvrij beleid opnemen in subsidies aan) scholen, kinderopvang, zwembaden, kinderboerderijen, zorg- en welzijnsinstellingen, sportverenigingen/clubs en speeltuinen. Rookvrije kindomgeving in omgevingsvisie en verdere plannen, en APV.
- Alcohol-ontmoedigingsbeleid in sport- en culturele verenigingen en activiteiten waarvoor gemeentelijke vergunningen worden gegeven.
- Bevorderen van alcohol- en middelenvoorlichting op scholen en in de gemeenschap
- Handhaving van opium wet en drank- en horecawet en gerelateerde APV in de gemeente
- Bevordering gezonde voedingsaanbod, reclames en sponsoring in sport- en bedrijfs-/instellingskantines, horecaondernemingen en eetomgeving rondom scholen, en tijdens/rondom activiteiten waarvoor vergunningen worden verleend.
- Stijging van een gezond gewicht bij de jeugd in alle leeftijden 0-18 jaar door committeren aan JOGG (Jeugd op Gezond Gewicht)
- Bevorderen van begeleid bewegen als onderdeel van GLI (gezonde leefstijlinterventie) bij medische indicatie (via Zorgverzekeringswet).

Bijlage 2: Preventie tekst & Gezondheid

Bijlage 3 Sportakkoord Vijfheerenlanden 2023-2026

Eindversie juni 2023

Voorwoord

Voor u ligt het herijkte sportakkoord van de gemeente Vijfheerenlanden voor de periode 2023-2026. Voordat wij hier inhoudelijk op in gaan, nemen wij u mee naar het ontstaan van het eerste sportakkoord in onze gemeente. Als nieuwe gemeente hebben wij het eerste sportakkoord aangegrepen om het sportveld te leren kennen, het sportveld elkaar te laten leren kennen, waardevolle input op te halen voor het nog op te stellen sportbeleid, maar ook om gezamenlijk de krachten te bundelen om daarmee sport en bewegen steeds meer (gericht) in te zetten als middel voor maatschappelijke onderwerpen zoals persoonlijke ontwikkeling, (re)integratie en welzijn/gezondheid van jong tot oud.

Na het opstellen van het sportakkoord, stonden vele partijen klaar om samen aan de slag te gaan. Natuurlijk zijn er mooie initiatieven gestart maar open en eerlijk terugkijkend op het eerste sportakkoord, moeten wij concluderen dat de Covid-periode de uitwerking van het sportakkoord enorm gefrustreerd heeft. Maatschappelijke organisaties hebben zich in eerste instantie op hun eigen leden en bestaansrecht gefocust. Als gemeente hebben wij hun daar ook alle ruimte voor gelaten.

Inmiddels ligt de Covid-periode (hopelijk) achter ons en kijken wij met een frisse blik vooruit. Niet in de laatste plaats omdat ons eerste sportbeleid van de gemeente Vijfheerenlanden inmiddels is vastgesteld en thema's als vitale sportverenigingen, duurzame en multifunctionele sportaccommodaties en het verbinden van de verschillende domeinen om daarmee de maatschappelijke waarde van de sport te vergroten, belangrijke pijlers zijn uit dit sportbeleid.

Als gemeente kijken wij er naar uit om door middel van het sportakkoord 2023-2026, stevig in te zetten op de uitvoering van de gestelde doelen in ons sportbeleid.

1. Inleiding

Nationaal sportakkoord

Medio 2018 is het Nationale Sportakkoord van start gegaan. Daarin staan afspraken tussen het rijk, de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), NOC*NSF en tal van maatschappelijke organisaties over het versterken van de sport en het optimaal benutten van de maatschappelijke kracht. Ultieme doel is om alle inwoners van Nederland met plezier een leven lang te laten sporten en bewegen. Ongehinderd en in een veilige en gezonde omgeving. De Rijksoverheid heeft de gemeenten gevraagd een eigen lokaal sportakkoord op te stellen.

Lokaal sportakkoord 1.0.

Een lokaal sportakkoord is een set afspraken tussen de gemeente, lokale sport- en beweegaanbieders, maatschappelijke partners en evt. bedrijfsleven om zoveel mogelijk mensen van sport en bewegen te laten genieten in de nabije toekomst. Een lokaal sportakkoord heeft als voornaamste doel om organisaties en inwoners te verbinden, aan te zetten tot samenwerkingen datgene uit te voeren waar lokaal de energie aanwezig is. Geen papieren tijger, maar een concreet document, ondertekend door betrokken partijen, met een richtinggevend toekomstbeeld. Maar vooral ook met een aantal praktisch uitvoerbare maatregelen/activiteiten.

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden is er aan de hand van vier leidende thema's gewerkt, te weten:

1. Inclusief sporten en bewegen;
2. Van jongs af aan vaardig in bewegen;
3. Duurzame sportinfrastructuur;
4. Vitale sport-/beweegaanbieders & Positieve sportcultuur.

Sportakkoord 2 "Sport versterkt"

Door samen te werken, streven velen partijen er naar om de kracht van sport nog beter te benutten. Want, sport versterkt. Hierbij wordt er voortgebouwd op de ervaringen die we hebben opgedaan met Sportakkoord I.

Doordat de maatschappelijke tijdsgeest steeds veranderd, is een aanpassing noodzakelijk en dienen vaste patronen doorbroken te worden.

Het streven is om onder andere:

- Het sportaanbod bij sportaanbieders aan te laten sluiten op de veranderende behoefte van de sporter op zowel kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid;
- De uitstroom bij sportclubs in bepaalde groepen, zoals 12- tot 18-jarigen, te verminderen;
- De ondersteuning van en dienstverlening aan de sportaanbieders te verbeteren;
- Sport en sportief bewegen onderdeel uit te laten maken van de routine van alle inwoners van Nederland;

Om deze doelen te behalen, zetten we de komende vier jaren in op groei van de sportparticipatie bij duizenden sportclubs, sportparken en andere sportplekken. Om dit te realiseren, dienen de deelnemende gemeenten hun sportakkoord te herijken.

Sportakkoord gemeente Vijfheerenlanden 2023 – 2026

De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wij gemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maar ook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen.

Vanuit sport zijn wij trots op de vele actieve en vitale sportverenigingen die we rijk zijn. Daarnaast vinden wij het belangrijk om meer kwetsbare groepen aan het sporten en/of bewegen te krijgen, vanuit de gedachten dat sporten en bewegen vooral heel leuk en gezellig is. Vanuit die gedachten benutten wij de sociale verbinding wat sporten en bewegen zo krachtig maakt. In ons sportakkoord geven wij hier uitvoering aan door in te zetten op vitale sportaanbieders, inclusiviteit en diversiteit, het creëren van een veilig sportklimaat, onze inwoners vaardiger te maken om te sporten en bewegen en de sport de ruimte te bieden die het nodig heeft en verdiend.

2. Proces

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden werken wij nauw samen met een grote diversiteit aan maatschappelijke organisaties. Tijdens het opstellen van het sportakkoord en bijvoorbeeld het sport- en sportac-

commodatiebeleid hebben wij , door middel van meerdere bijeenkomsten, een brede vertegenwoordiging van (sport)organisaties geraadpleegd. Daarnaast maken wij gebruik van reguliere en incidentele contactmomenten met sportorganisaties om hun situaties te bepreken en de voortgang van het sportakkoord en het sport- en sportaccommodatiebeleid te evalueren en waar nodig bij te sturen. Voor de herijking van het sportakkoord hebben wij gebruik gemaakt van de input die wij verkregen hebben uit het sportakkoord 1, het opstellen van het sport- en sportaccommodatiebeleid en de reguliere contacten die wij hebben.

3. Sportakkoord gemeente Vijfheerenlanden 2023-2026

De herijking van het sportakkoord heeft er toe geleid dat wij het aantal thema's (voorheen deelakkoorden) hebben uitgebreid van drie naar vijf. De thema's Inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen) en Vaardig in bewegen (voorheen: Van jongs af aan vaardig in bewegen) zetten wij voort. De thema's Vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders) en Sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur) hebben wij los van elkaar gemaakt en tot slot hebben wij Ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur) toegevoegd als thema. Deze thema's passen naadloos op de drie pijlers uit ons sportbeleid;

- Proffesionele ondersteuning sportverenigingen;
- Sport- en beweegstimulering op doelgroepen;
- Duurzame en multifunctionele sportaccommodaties.

Voor het uitvoeren van het sportakkoord hebben wij een kernteam opgericht. Dit kernteam bestaat uit een beleidsadviseur sport van de gemeente Vijfheerenlanden, De regio coördinator van de uitvoeringsorganisatie, de voorzitter van de Sportraad Vianen, een schooldirecteur uit het basisonderwijs en de coördinator activiteitenbureau van een kinderopvangorganisatie.

Naast het kernteam betrekken wij bij de uitvoering van dit sportakkoord vele (maatschappelijke) partijen, hierbij valt te denken aan o.a. sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, het onderwijs, kinderopvang, zorgaanbieders, de welzijnsstichting, etc., die allen op hun eigen wijze bijdrage aan de uitvoering en de totsatndkoming van de diverse doelen . Dit gebeurt in diverse structurele en incidentele (thema-gerichte) samenwerkingsverbanden.

Tot slot heeft de uitvoeringsorganisatie Team Sportservice de opdracht gekregen om een coördinator sport en preventie te leveren. Deze coördinator is verantwoordelijk voor de uitvoering van het lokaal Sportakkoord en legt tevens de verbinding met de lokale uitvoering van GALA en het integrale plan van aanpak voor de Brede SPUK.

Deze functie wordt bekleed door Patrick Hilhorst (philhorst@teamsportservice.nl).

Thema 1: Inclusie en diversiteit

Inclusie en diversiteit
<p>Aanleiding en doel (waarom): De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wij gemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maar ook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen. Sport en bewegen zien wij echterwel als belangrijke 'speler'.</p> <p>In ons eerste sportakkoord hebben wij met name ingezet om de vindbaarheid van sportaanbieders te vergroten, het aanbod van sport- en beweegactiviteiten voor kwetsbare doelgroepen en/of met specifieke behoefte/ondersteuning (bijvoorbeeld mensen met een beperking, (kwetsbare) senioren, chronisch zieken) uit te breiden en de samenwerking tussen zorgaanbieders, welzijnsinstellingen en sportaanbieders te intensiveren. Dit alles in samenwerking met de gemeenten binnen de Lekstroomregio. Deze interventies blijven wij voortzetten, waarbij wij de samenwerking binnende Lekstroomregio hebbenverlengd.</p> <p>In het huidige sportakkoord borduren wij verder voort op de sociaal maatschappelijke agenda, het gezondheidsbeleid en het sport- en sportaccommodatiebeleid waarin wij streven naarpositieve gezondheid, Hierin geven wij Prioriteit aan de jeugd, zetten wij onze wijkgerichte aanpak om gezondheidsverschillen te verkleinen en maatschappelijk participatie te vergroten voort en versterken wij deze verder, versterken wij onze inzet van GLI (gezonde leefstijl interventies), stimuleren wij de gezondheid en vitaliteit van ouderen binnen de keten van gezondheid- en welzijnspartners en gericht op het (langer) actief houden en in beweging blijven van kwetsbare ouderen. Tot slot besteden wij specifieke aandacht aan een inclusief en divers klimaat binnen de sportaanbieders waardoor er voor elke inwoner passend aanbod is in een fijne omgeving.</p> <p>In de uitvoering hiervan spelen sportverenigingen een voornamelijk rol. Deze rol sluit naadloos aan bij de pijlers uit het sportbeleid waarin veel aandacht is voor de maatschappelijke opbrengsten van sport</p>

en bewegen maar ook voor de verenigingsondersteuning waardoor verenigingen ook uitvoering kunnen geven aan deze rol. Verenigingen worden door buurtsportcoaches actief begeleidt bij de diverse thema's. Denk hierbij aan thema's zoals gezond degeneratie, inclusiviteit en diversiteit en sociale veiligheid en integriteit. Dit gebeurt individueel maar ook in groepsverband.

Om het groepsgevoel onder de sportverenigingen te vergroten, onderzoeken wij als gefuseerde gemeente -in samenspraak met het kernteam, de adviseur lokale sport en de sportverenigingen- de mogelijkheid om een lokaal sportplatform in te richten. Eén van de voormalige gemeenten heeft een sportraad waarbinnen lokale sportverenigingen samenwerken en die, indien nodig, optreedt als aanspreekpunt en/of belangenbeharter. Doordat dit de samenwerking tussen de verenigingen onderling maar ook die tussen de gemeente en de verenigingen ten goede komt, is het de wens om deze constructie uit te breiden over de gehelegemeente.

Acties:

1. Prioriteit aan de jeugd
2. Wijkgerichte aanpak om gezondheidsverschillen te verkleinen en maatschappelijke participatie te vergroten
3. Versterkte inzet GLI(Gezonde Leefstijl Interventies)
4. Stimuleren gezondheid en vitaliteit van ouderen
5. Stimuleren van een divers en inclusief aanbod klimaat binnende sportaanbieders

Plan vanaanpak:

1. We starten met een langjarige programmatische en integrale aanpak met - maatschappelijke partners, met jongeren en de gehele gemeenschap - om de fysieke en geestelijke gezondheid te bevorderen. Hierin krijgen het programma JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht, dat zich richt op alle jeugd leeftijd 0-18 jaar) en de Gezonde Scholen Aanpak een belangrijke plaats. Sinds 2022 is Vijfheerenlanden aangesloten bij het JOGG. Voorts is er in samenwerking met het Trimbos Instituut, de GGD en de 3 scholen binnen het voortgezet onderwijs in de gemeente gestart met het zogenaamde "IJslandse Model"/ OKO (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving). OKO richt zich op het implementeren van lokale interventies die bekende risicofactoren voor de mentale en fysieke gezondheid verminderen en beschermende factoren bij jongeren, ouderen, op scholen en gemeenschappen versterken.
2. Wij zetten de wijkgerichte aanpak om gezondheidsverschillen te verkleinen en maatschappelijk participatie te vergroten voort en versterken deze in Vianen De Hagen, en voortbouwend hierop ook in Leerdam West en Noord. Door middel van het 'vreedzame wijk concept' zetten wij in op het bevorderen van de sociale veiligheid in de wijk, door middel van de JOGG aanpak werken wij aan het verminderen van de gezondheidsverschillen in Leerdam West en Noord. Daarnaast ontwikkelen wij samen met betrokken kennisinstellingen een aanpak om gezondheidsverschillen te verminderen door ons bijvoorbeeld te richten op de achterliggende problematiek zoals bestaansonzekerheid, armoede en kansenongelijkheid, een ongezonde leefomgeving en zwakke gezondheidsvaardigheden in de wijk. Naast gezondheid, richten wij ons vooral op factoren zoals de financiële situatie, de huisvesting, het sociaal netwerk, onderwijs, de gezinssituatie en de arbeidsmarkt. In deze aanpak krijgt sporten en bewegen een belangrijke plek om bij te dragen aan bijvoorbeeld de ontmoeting tussen bewoners, de verlengde/verrijkte schooldag, het opbouwwerk en de aanpak eenzaamheid.
3. Vanuit het uitgangspunt dat wij een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur, zetten wij in op een divers en inclusief sportaanbod in een veilige omgeving. Samen met sportaanbieders en gezondheid- en welzijnspartners, maar ook partners uit het ruimtelijke en economische domeinen, bieden wij ondersteuning en voorlichting aan sportaanbieders bij het realiseren van een veilige omgeving voor alle inwoners. Zo werken wij bijvoorbeeld samen met de John Blankensteijn Foundation, maken wij alle sportaccommodaties rookvrij en zijn alle nieuwe sportaccommodaties toegankelijk voor minder valide. Waar mogelijk passen wij bestaande accommodaties aan zodat de toegankelijkheid en het gebruiksgemak toenemen.
4. Naast onze prioriteit op jongeren, werken wij op diverse manieren aan het bevorderen van de gezondheid en vitaliteit van ouderen. Bijvoorbeeld via de inzet van buurtsportcoaches binnen de keten van gezondheid- en welzijnspartners en het programma "Doortrappen", waarbinnen ouderen begeleidt worden om veilig te fietsen waarmee we valongelukken tegengaan bij fietsende ouderen. Daarnaast versterken wij de ketenvorming op het gebied van valpreventie bij ouderen 65+ maar integreren wij sport en bewegen ook in bijvoorbeeld het lokaal hitteplan – waarbinnen activiteiten worden georganiseerd gericht op het tegengaan van hittestress gerelateerd aan het terugdringen van eenzaamheid bij ouderen in de zomermaanden- en in de ondersteuning aan jonge mantelzorgers zodat zij hun zorg voor ouderen kunnen blijven leveren.
5. Vanuit het uitgangspunt dat wij een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur, zetten wij in op een divers en inclusief sportaanbod in een veilige omgeving. Samen met sportaanbieders en gezondheid- en

<p>welzijnspartners, maar ook partners uit het ruimtelijke en economische domeinen, bieden wij ondersteuning en voorlichting aan sportaanbieders bij het realiseren van een veilige omgeving voor alle inwoners. Zo werken wij bijvoorbeeld samen met de John Blankensteijn Foundation, maken wij alle sportaccommodaties rookvrij en zijn alle nieuwe sportaccommodaties toegankelijk voor minder valide. Waar mogelijk passen wij bestaande accommodaties aan zodat de toegankelijkheid en het gebruiksgemak toenemen.</p>	
<p>Monitoring en evaluatie Iedere aanpak kent zijn eigen monitoring en evaluatie. Daarnaast zullen wij meewerken aan activiteiten rondom de monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de Brede SPUK plaatsvinden in de periode 2023–2026.</p>	<p>Het fundament op orde Vanuit het principe ‘positieve gezondheid’ hechten wij binnen de gemeente Vijfheerenlanden grote waarde aan sporten en bewegen. Sporten en bewegen spelen dan ook een voorname rol in onze sociaal maatschappelijke agenda, onze toekomstvisie en bijvoorbeeld het gezondheidsbeleid. Binnen ons sportbeleid zijn sportverenigingen aangemerkt als één van de pijlers. Binnen deze pijler worden zij actief ondersteund om hun organisatie te versterken waardoor zij in kunnen spelen op de veranderende vraag die hun gesteld wordt. Zo worden zij bijvoorbeeld ondersteund bij het werven en opleiden van vrijwilligers en het creëren van aanbod voor een specifieke doelgroep. Daarnaast bieden wij ondersteuning bij bijvoorbeeld veranderen de wet- en regelgeving of het inspeelen op maatschappelijke thema’s als veilig sportklimaat, rookvrije generatie, verduurzaming van accommodaties en inclusiviteit.</p>
<p>Vergroten bereik Binnen de diverse aanpakken die wij voorschrijven, wordt bepaald bij welke doelgroepen de grootste maatschappelijke uitdagingen liggen. In samenwerking met de betrokken partners wordt bepaald welke bijdrage sport en bewegen kan leveren aan de gestelde doelen. In de uitvoering brengen thema/doelgroep gerichte buurtsportcoaches (aangepast sporten, vereniginsondersteuning, ouderen, lage SEP) vraag (de doelgroep) en het aanbod (aanbieders) dichterbij elkaar. In overleg met sportaanbieders wordt bepaald of deze behoeftes aansluiten bij regulier aanbod en/of er nieuw aanbod gecreëerd kan worden wat aansluit bij de behoeftes. Op deze wijze worden sportaanbieders gestimuleerd om (op termijn) nieuw aanbod te creëren wat zorgt voor nieuwe leden. Op deze wijze leveren wij een bijdrage aan de doelstelling vanuit het sportbeleid om het aantal leden van sportverenigingen, tegen de landelijke trend in, minimaal gelijk te houden aan het huidige aantal.</p>	<p>Meer (zichtbare) betekenis De huidige maatschappij heeft vele maatschappelijke uitdagingen (bijvoorbeeld overgewicht, eenzaamheid, sociaal isolement, etc.). Binnen de gemeente Vijfheerenlanden heerst het besef dat sport en bewegen op vele van deze uitdagingen een rol kan spelen. In de eerder al beschreven beleidsdocumenten - maar zeker ook in de uitvoering hiervan - is sport en bewegen een belangrijke interventie. Hierdoor groeit het besef dat sport en bewegen zowel preventief als repressief een voorname rol kan vervullen. Mooie voorbeelden hiervan zijn de positie van sport en bewegen bij bijvoorbeeld de verrijkte schooldag, ter ondersteuning van diabetes patiënten en ter voorkoming van eenzaamheid.</p>
<p>Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches) De gemeente Vijfheerenlanden biedt een brede loketfunctie voor sportverenigingen. Hierbinnen zijn buurtsportcoaches beschikbaar voor hulpvragen en deskundigheidsbevordering. Dit doen zij door het verzorgen van informatie- en themasessies op bijvoorbeeld de thema’s overgewicht, roken en alcohol en het maken van bindende afspraken over een veilig, gezond en inclusief sportklimaat. Maar ook door de vitaliteit van sportverenigingen in kaart te brengen met hulp van een vitaliteitsonderzoek (tool NOC*NSF) en eigen behoeftepeiling. Daarnaast monitoren zij landelijke ontwikkelingen en kansen, en de-</p>	

len zij dit met de sportaanbieders. Verder bevorderen zij onderlinge samenwerking tussen sportaanbieders, door bijvoorbeeld uitwisseling op het gebied van trainers en trainingen tussen onderwijs, verenigingen en bonden.

In de vorm van een specifieke buurtsportcoach 'aangepast sporten' is er extra inzet en expertise op dit thema.

Bij het bereiken van de diverse beschreven maatschappelijke uitdagingen, is in de praktijk maar ook in de initiatieffasse een belangrijke rol weggelegd voor de buurtsportcoaches. Zo organiseren zij sportstimuleringsactiviteiten in de wijken Leerdam-West en de Hagen waarbij sportaanbieders worden betrokken, treden zij op als ambassadeurs van Stichting leergeld, begeleiden zij sportaanbieders om bij het opzetten van nieuw aanbod voor specifieke doelgroepen, begeleiden zij inwoners (met een beperking) naar naar sportaanbod, verzorgen zij de coördinatie en uitvoering van het project Doortrappen, coördinatie en verzorgen zij de uitrol van de JOGG-aanpak, sluiten zij aan bij de gecombineerde leefstijlinterventies (GLI) door informatievoorziening en voorlichting, luiten zij aan bij lokale evenementen en side-events, leveren zij een bijdrage aan de Social Return on investment, zijn zij beschikbaar voor het invullen van de dagbesteding voor vluchtelingen en zijn zij actief in de verschillende netwerken met onderwijs-, gezondheidspartners, welzijnsinstellingen, etc.

Thema 2: Vaardig in bewegen

Vaardig in bewegen

Aanleiding en doel (waarom):

De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wijgemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maarook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen. Sport en bewegenzien wij echterwel als belangrijke 'speler'.

In ons eerste sportakkoord hebben wij met name ingezet op het vergroten van de mogelijkheden om kinderen in beweging te brengen en te houden. Met name gefocust op het verbeteren van de motorische ontwikkeling. Wij hebben ons dan ook gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Wij zijn tevreden over deze aanpak, al zijn de echte resultaten pas over langere periode te meten, en zetten deze dan ook voort en bereiden deze graag uit.

Vanuit de stevige overtuiging dat de basis voor een leven lang sporten en bewegen wordt gelegd in je jeugd, gaan wij in het huidige sportakkoord nog steviger inzetten op plezier, ontwikkeling en doorgeleiding naar de sportaanbieders. Dit doen wij samen met partijen uit verschillende domeinen waarbijouders, sportaanbieders, buurtsportcoaches en (vak)leerkrachten belangrijke partners zijn.

Waar het inzetten op plezier en ontwikkeling al gemeengoed is, is doorgeleiding naar de sportaanbieders (met name verenigingen) wel aanwezig maar is diten doelstelling die wij de komende jarenverder gaan ontwikkelen.

Verenigingen zullen ondersteund worden bij het aanpassen van hun aanbod aan de veranderende vraag, zij zullen gestimuleerd worden om zichzelf te profileren/kenbaar te maken maarwij bereiden hun bijvoorbeeld ook voor op veranderende omgangsvormen in de maatschappij.

Dit zal leidentot nieuwe samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld de jeugdzorg en JGZ.

Acties:

1. Voortborduren op huidige aanpak
2. Doorgeleiding naar sportaanbieders
3. Ondersteuning sportverenigingen

Plan aanpak:

1. Als gemeente Vijfheerenlanden hebben wij een overeenkomst met vrijwel alle scholen in het primaire onderwijs, waarin opgenomen is dat alle leerlingen in onze gemeente, minimaal één uur per week bewegingsonderwijs ontvangen van een vakleerkracht. Deze overeenkomst wordt voortgezet en uitgebreid. Deze uitbreiding krijgt met name vorm in het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op spelen, bewegen en sporten in en rondom de school. Het streven is om het ontwikkelen van een collectieve aanpak 'vroegsignalering van kinderen met motorische achterstanden en/of problemen', het continuering en uitbreiding van de schoolspordagen, het betrekken van ouders bij de ontwikkeling van de kinderen en het oprichten van een gemeentebrede kinderraad onderdeel uit te latenmaken van dezevisie.
2. Als gefuseerde gemeente hebben wij te maken met een versniperde geschiedenis als het gaat om de samenwerking tussen onderwijs, sportverenignigen en buurtsportcoaches. Wij ervaren danook dat in een deel van de gemeente verenigingen al bekendzijn metprojecten als 'trainers voor de klas'en 'schoolsporttoernooien' en in andere delen van de gemeente is dat minder ontwikkeld. De komende periode gaan wij ons inzetten om hier meer eenheid in aan te brengen.

<p>Daarnaast zetten wij in op de profilering van het sportaanbod door bijvoorbeeld het inzetten van 'Sjors Sportief en creatief' waarbinnen potentiële leden op een laagdrempelige wijze kennis kunnen maken met het bestaande sportaanbod. Voor kinderen die extra ondersteuning wensen bij de keuzevoor of de 'integratie' bij een sportvereniging, realiseren wij de mogelijkheid waarbij buurtsportcoaches 1 op 1 begeleiding bieden.</p>	
<p>3. In het sportbeleid van de gemeente Vijfheerenlanden zijn de sportverenigingen opgenomen als één van de belangrijke pijlers. Wij zetten dan ook in op een stevige vorm van verenigingsondersteuning in brede zin. De buurtsportcoaches zijn dan ook in de gelegenheid om bijvoorbeeld veiligheidsanalyse uit te voeren, bijscholing te bieden, het bestuur te coachen en/of om soortgelijke ondersteuning te bieden op thema's die er aan bijdragen dat de vereniging aansluit bij de huidige belevingswereld van leden en potentiële leden.</p>	
<p>Monitoring en evaluatie Iedere aanpak kent zijn eigen monitoring en evaluatie. Daarnaast zullen wij meewerken aan activiteiten rondom de monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de BredeS-PUK plaatsvinden in de periode 2023–2026.</p>	<p>Het fundament op orde Vanuit de stevige overtuiging dat de basis voor een leven lang sporten en bewegen wordt gelegd in jeugd, koesteren wij de samenwerking met het onderwijs waarin opgenomen is dat alle leerlingen minimaal één uur per week bewegingsonderwijs ontvangen van een vakleerkracht. Hiermee is de basis gelegd. Daarnaast zijn sportverenigingen binnen ons sportbeleid aangemerkt als één van de pijlers. Binnen deze pijler worden zij actief ondersteund om hun organisatie te versterken waardoor zij in kunnen spelen op de veranderende vraag die hun gesteld wordt.</p>
<p>Vergroten bereik Door de overeenkomst met het onderwijs, bereiken wij momenteel al vrijwel alle leerlingen van het primair onderwijs in onze gemeente. Door de stevige verenigingsondersteuning die wij al bieden, zijn de contacten met onze verenigingen ook al intensief. Wij streven er wel naar om sporten en bewegen voor een nog grotere doelgroep bereikbaar en interessant te maken. Vanuit dit streven, ondersteunen wij de verenigingen bij het realiseren van nieuw aanbod en het inspelen op de behoeftes van huidige en potentiële leden. Door tevens contact te leggen met nieuwe (potentiële) doelgroepen, dragen wij bij aan de doelstelling vanuit het sportbeleid om het aantal leden van sportverenigingen, tegen de landelijke trend in, minimaal gelijk te houden aan het huidige aantal.</p>	<p>Meer (zichtbare) betekenis De huidige maatschappij heeft vele maatschappelijke uitdagingen (bijvoorbeeld overgewicht, eenzaamheid, sociaal isolement, etc.). Binnen de gemeente Vijfheerenlanden heerst het besef dat sport en bewegen op vele van deze uitdagingen een rol kan spelen. Door het bieden van kwalitatief goed bewegingsonderwijs, wordt de basis gelegd van een leven lang bewegen. Daarnaast kan sport en bewegen, in verenigingsvorm, een belangrijke rol vervullen in het creëren en onderhouden van een sociaal vangnet. Door verenigingen actief te ondersteunen, kunnen zij deze rol ook vervullen.</p>
<p>Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches) De gemeente Vijfheerenlanden biedt een brede loketfunctie voor sportverenigingen. Hierbinnen zijn buurtsportcoaches beschikbaar voor hulpvragen en deskundigheidsbevordering. Daarnaast verzorgen de buurtsportcoaches de contacten tussen het onderwijs, de sportverenigingen en overige relevante partners binnen de samenwerking van het bewegingsonderwijs. In deze rol zijn zij ook de trekkers van de nog te ontwikkelen visie op spelen, bewegen en sporten in en rondom de school</p>	

Thema 3: Vitale sportaanbieders

<p>Vitale sportaanbieders</p> <p>Aanleiding en doel (waarom): De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wij gemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maar ook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen. Sport en bewegen zien wij echter wel als belangrijke 'speler'.</p> <p>In ons eerste sportakkoord hebben wij met name ingezet op het in kaart brengen van het omvangrijke en diverse sport- en beweeglandschap van onze gemeente. Door middel van veel persoonlijk contact hebben wij de ondersteuning gestroomlijnt waarbij altijd ruimte is voor maatwerk. Daarnaast hebben wij verenigingen met elkaar in contact gebracht zodat zij informatie konden uitwisselen op bijvoorbeeld het gebied van accommodaties, kader en beleid. Wij geloven in het bundelen van krachten waardoor men elkaar bijvoorbeeld kan ontlasten. Daarnaast hebben wij stevig ingezet om het ontwikkelen</p>
--

van verenigingsondersteuning in brede zin. Buurtsportcoaches zijn beschikbaar voor alle vormen van ondersteuning aan de sportverenigingen.

Vitale sportaanbieders is een thema wat ons als gemeente Vijfheerenlanden op het lijf geschreven is. Tegen de landelijke trend in, zien wij dat het ledenaantal van de sportverenigingen in onze gemeente al jarenlang stabiel is. Doordat wij hier trotsop zijn, zijn wij ook zuinig op onze sportverenigingen. Wij bieden dan ook al een ruime mate van ondersteuning, wat heeft geleid in een uitspraak van een bestuurslid die wij hier graag in dit document opnemen 'het is fijn om een sportvereniging te zijn in deze gemeente'. In dit sportakkoord zetten wij de ingezette weg dan ook graag voort waarbij wij altijd open staan voor nieuwe ontwikkelingen.

Acties:

1. Voortborduren op huidige aanpak

Plan aanpak:

1. Als gemeente Vijfheerenlanden zijn wij trots op onze verenigingen en wij bieden hun dan ook een brede vorm van ondersteuning aan. Dit bestaat uit regulier aanbod maar er is ook altijd ruimte voor maatwerk. Zo kunnen de verenigingen ervoor kiezen om het onderhoud aan hun sportvelden zelf uit te voeren maar als gemeente zijn wij ook bereid om dit te doen, dat geldt ook voor het investeren en onderhouden in club- en kleedgebouwen. Naast deze accommodatie-aangelegenheden, kennen wij een loketfunctie waar verenigingen ten allen tijden ondersteuning kunnen aanvragen. Naast deze gevraagde ondersteuning, bieden wij ook actief ondersteuning aan bij veranderingen wet- en regelgeving of bij relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

Monitoring en evaluatie

Wij evalueren en monitoren de tevredenheid en levensvatbaarheid van onze verenigingen vanuit ons sportbeleid. Daarnaast zullen wij meewerken aan activiteiten rondom de monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de Brede SPUKplaatsvinden in de periode 2023–2026.

Het fundament op orde

Vanuit onze trots en het belang wat wij hechten aan onze sportverenigingen, bieden wij hun een breed scala van ondersteuning aan. Dit is verankerd in ons sportbeleid waarmee deze ondersteuning geborgd is.

Vergroten bereik

De huidige maatschappij heeft vele maatschappelijke uitdagingen. Binnen de gemeente Vijfheerenlanden heerst het besef dat sport en bewegen op vele van deze uitdagingen een rol kan spelen. Verenigingen vervullen al vele van deze rollen maar desondanks zien wij nog voldoende kansen om deze rol te vergroten. Om dit mogelijk te maken zijn wij continu in overleg met relevante partners om aanbod te creëren voor specifieke doelgroepen. Door het toevoegen van deze doelgroepen, bereiden wij het aantal leden van de sportverenigingen uit. Deze uitbreidingen vragen wel om extra inzet en expertise van de verenigingen. Als gemeente ondersteunen wij hun hier actief bij.

Meer (zichtbare) betekenis

Door verenigingen te koppelen aan de vele maatschappelijke uitdagingen waar wij voor staan, kan zowel een bijdrage geleverd worden aan deze uitdagingen en kunnende verenigingen versterkt worden.

Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches)

De gemeente Vijfheerenlanden biedt een brede loketfunctie voor sportverenigingen. Hierbinnen zijn buurtsportcoaches beschikbaar voor hulpvragen en deskundigheidsbevordering. Daarnaast bieden zij zelf actief ondersteuning aan in het geval van bijvoorbeeld veranderende wet- en regelgeving en relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

Thema 4: Sociaal veilige sport

Sociaal veilig sport

Aanleiding en doel (waarom):

De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wij gemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maar ook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen. Sport en bewegen zien wij echter wel als belangrijke 'speler'.

In ons eerste sportakkoord hebben wij met name ingezet op het bespreekbaar maken van het thema 'veilig sportklimaat'. Veel verenigingen in onze gemeente hebben hier aandacht voor maar tegelijkertijd heeft het bij de meeste verenigingen niet de hoogste prioriteit. Veel verenigingen geven aan dat er

<p>binnen hun verenigingen geen (gemelde) sprake is van onveilige situaties. Hiermee zijn wij er niet van overtuigd dat er ook daadwerkelijk geen sprake van is.</p> <p>Binnen het nieuwe sportakkoord stellen wij een plan van aanpak op om sociale veiligheid en integriteit bij onze sportverenigingen te stimuleren en te ondersteunen.</p>	
<p>Acties:</p> <p>1. Het opstellen en uitvoeren van een plan van aanpak 'sociale veiligheid en integriteit' binnende sportverenigingen in de gemeente Vijfheerenlanden</p>	
<p>Plan aanpak:</p> <p>1. Als gemeente Vijfheerenlanden willen wij een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daarnaast zijn wij trots op onze verenigingen en wij bieden hun dan ook een brede vorm van ondersteuning aan. Binnen dit thema bestaat deze ondersteuning uit het opstellen en uitvoeren van een plan van aanpak 'sociale veiligheid en integriteit'. Vanuit verenigingsondersteuning nemen de buurtsportcoaches hierin het voortouw, waarbij de verenigingen nadrukkelijk worden betrokken. In de uitvoering is er tevens een brede vorm van ondersteuning beschikbaar.</p>	
<p>Monitoring en evaluatie</p> <p>Wij evalueren en monitoren de tevredenheid en levensvatbaarheid van onze verenigingen vanuit ons sportbeleid. Daarnaast zullen wij meewerken aan activiteiten rondom de monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de Brede SPUKplaatsvinden in de periode 2023–2026.</p>	<p>Het fundament op orde</p> <p>Vanuit onze trots en het belang wat wij hechten aan onze sportverenigingen, bieden wij hun een breed scala van ondersteuning aan. Dit is verantwoord in ons sportbeleid waarmee deze ondersteuning geborgd is.</p>
<p>Vergroten bereik</p> <p>De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Dit geldt dus zeker ook voor de sportverenigingen doordat zij een afspiegeling zijn van onze maatschappij en een groot bereik hebben. Door hun goed te ondersteunen, kunnen we door middel van sport een goed voorbeeld geven voor hoe men in onze gemeente op een prettige wijze samenleeft, waarin iedereen zichzelf kan zijn.</p>	<p>Meer (zichtbare) betekenis</p> <p>Verenigingen spelen een belangrijke maatschappelijke rol in onze samenleving. Door actief aan de slag te gaan met dit thema, dragen wij vanuit sport een belangrijke bijdrage tot het motto van de gemeente Vijfheerenlanden dat alle inwoners kunnen mee doen, ongeacht bijvoorbeeld hun religie.</p>
<p>Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches)</p> <p>De gemeente Vijfheerenlanden biedt een brede loketfunctie voor sportverenigingen. Hierbinnen zijn buurtsportcoaches beschikbaar voor hulpvragen en deskundigheidsbevordering. In dit kader zullen zij een voortrekkersrol vervullen in het opstellen en uitvoeren van het plan van aanpak 'sociale veiligheid en integriteit' binnen de sportverenigingen.</p>	

Thema 5: Ruimte voor sport en bewegen

<p>Ruimte voor sport en bewegen</p> <p>Aanleiding en doel (waarom):</p> <p>De gemeente Vijfheerenlanden wil een vitale gemeente zijn waar alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Daar werken wij gemeente breed aan, niet alleen vanuit de sport, maar ook vanuit de ruimtelijke, sociale en economische domeinen. Sport en bewegen zien wij echter wel als belangrijke 'speler'.</p> <p>In ons eerste sportakkoord hebben wij geen specifieke aandacht besteed aan het stimuleren van het gebruik, de spreiding en de exploitatie van sportaccommodaties. Dit thema is voor de gemeente Vijfheerenlanden dan ook nieuw binnen het sportakkoord.</p> <p>Duurzame en multifunctionele sportaccommodaties is één van de pijlers uit het sportbeleid van de gemeente Vijfheerenlanden. Ruimte voor sport en bewegen sluit dan ook naadloos aan bij het beleid van de gemeente Vijfheerenlanden. Vanuit de uitvoering van het beleid, gaan wij de komende periode onder andere inzetten op het realiseren van nieuwe multifunctionele en duurzame sportaccommodaties, gaan we bestaande accommodaties verduurzamen, gaan we verenigingen ondersteunen bij duurzaamheidsopgaves, gaan we de mogelijkheden onderzoeken voor parkbeheer, gaan we het principe 'opensportparken' verder uitwerken en onderzoeken wij de diverse exploitatievormen binnen onze gemeente.</p>
--

<p>Acties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In inrichting van de leefomgeving opnemen in de omgevingswet; 2. Sportverenigingen informeren over landelijke- en lokalesubsidiemogelijkheden rondverduurzaming en toegankelijkheid; 3. Het principe 'open sportparken' naderuitwerken; 4. Het realiseren van nieuwe sportaccommodaties; 5. Het verduurzamen van bestaande sportaccommodaties; 6. De mogelijkheden voor parkbeheer naderonderzoeken. 7. De diverse exploitatievormen in kaart brengen en een toekomstperspectief ontwikkelen <p>Plan aanpak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sport, bewegenen spelen maaktonderdeel uit van de omgevingswet. 2. In het sportbeleid van de gemeente Vijfheerenlanden zijn de sportverenigingen opgenomen als één van de de belangrijke pijlers. Wij zetten dan ook in op een stevige vorm van verenigingsondersteuning in brede zin. De buurtsportcoaches zijn dan ook in de gelegenheid om de verenigingen actiefen gevraagd te infomreren overlandelijke en lokalesubsidiemogelijkheden. 3. Binnen de gemeente zijn in principe alle sportparken aangemerkt als 'open sportpark'. Het gebruik en de opbrengsten zijn wisselend. In de stedelijke omgeving is er bijvoorbeeld meer sprake van overlast. Tijdens de looptijd van het sportakkoord wordt, samen met o.a. de sportverenigingen, eenvisie ontwikkeld op 'open sportparken'. 4. De gemeente Vijfheerenlanden kent een diversaanbod van sportaccommodaties. De spreiding is op ordemaar de kwaliteit van de accommodaties loopt zeer uiteen. Vanuit deze constatering wordt de komende jaren gewerkt aan het vervangen van verouderde sportaccommodaties. Ditworden allen duurzame en multifunctionele sportaccommodaties. 5. Sportaccommodaties die nog nietaan vervanging toezijn, worden de komende jarenaanangepast aan de huidige criteria. 6. Binnen het sportbeleid is ruimte opgenomen om parkbeheer in te richten op de grotere sportparken. Met name op de sportparken waar nieuwbouw wordtgepleegd, worden directde mogelijkheden voorparkbeheer onderzocht en waar mogelijk toegepast. 7. De gemeente Vijfheerenlanden kent diverse exploitatievormen van de sportaccommodaties, van eigendom van verenigingen tot private partijen en volledige exploitatie door de gemeente. De komende periode wordendeze exploitatievormen geevalueerd en wordt er een toekomstperspectief ontwikkeld op de exploitatie van de sportaccommodaties binnende gemeente Vijfheerenlanden. 	
<p>Monitoring en evaluatie</p> <p>Wij evalueren en monitoren de tevredenheid en levensvatbaarheid van onze verenigingen vanuit ons sportbeleid. Daarnaast zullen wij meewerken aan activiteiten rondom de monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de Brede SPUK plaatsvinden in de periode 2023–2026.</p>	<p>Het fundament op orde</p> <p>De gemeente Vijfheerenlanden hecht grote waarde aan sport en bewegen en heeft de overtuiging dat goede accommodaties essentieel zijn om de beoogde doelen te realiseren. De gemeente is dan ook bereid om de verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van het realiseren en in standhouden van sportaccommodaties.</p>
<p>Vergroten bereik</p> <p>Sport en bewegen bekleed een belangrijke functie binnen de gemeente Vijfheerenlanden. De binding met sportverenigingen is boven gemiddeld. Om deze verbondenheid te behouden en verenigingen te faciliteren, is de gemeente Vijfheerenlanden bereid om te investeren in de realisatie en in standhouding van sportaccommodaties.</p>	<p>Meer (zichtbare) betekenis</p> <p>Verenigingen spelen een belangrijke maatschappelijke rol in onze samenleving. Goede sportaccommodaties vergroten de zichtbaarheid en betrokkenheid bij verenigingen. Dit is één van de voornaamste redenen dat de gemeente Vijfheerenlanden bereid is om te investeren in de realisatie en instandhouding van sportaccommodaties.</p>
<p>Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches)</p> <p>De gemeente Vijfheerenlanden biedt een brede loketfunctie voor sportverenigingen. Hierbinnen zijn buurtsportcoaches beschikbaar voor hulpvragen en deskundigheidsbevordering. In dit kader informeren zij verenigingen gevraagd en ongevraagd over accommodatievraagstukken. Daarnaast adviseren en begeleiden zijn verenigingen bij de behoeftebepaling bij nieuwe accommodaties.</p>	

Bijlage 2: GALA Subsidieplafonds 2023-2026

Onderdeel	2023	2024	2025	2026
Lokaal Sportakkoord	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Brede Regeling Combinatiefuncties	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Totaal plafond Hoofdthema A	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Terugdringen gezondheidsachterstanden	€13.100,-	€13.100,-	€13.100,-	€13.000,-
Kansrijke Start	€0,-	€30.000,-	€41.900,-	€45.300,-
Mentale gezondheid	€3.000,-	€0,-	€17.424,-	€0,-
Aanpak overgewicht en obesitas	€23.000,-	€60.900,-	€60.900,-	€0,-
Valpreventie	€144.300,-	€130.300,-	€130.300,-	€128.600,-
Leefomgeving	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
OKO & alcoholpreventie	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Versterken sociale basis	€48.000,-	€50.400,-	€50.400,-	€49.900,-
Mantelzorg	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Een tegen eenzaamheid	€0,-	€10.300,-	€3.400,-	€0,-
Welzijn op recept	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Totaal plafond Hoofdthema B	€ 231.400,-	€ 295.000,-	€ 300.000,-	€ 236.800,-
Kennisfunctie GGD	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Coördinatiekosten regionale aanpak preventie	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-
Totaalplafond Hoofdthema C	€0,-	€0,-	€0,-	€0,-

NB: bedragen die op 0 zijn gesteld, zijn op basis van een andere titel aan GALA-activiteiten besteed; het deelplafond is daarvoor bereikt.